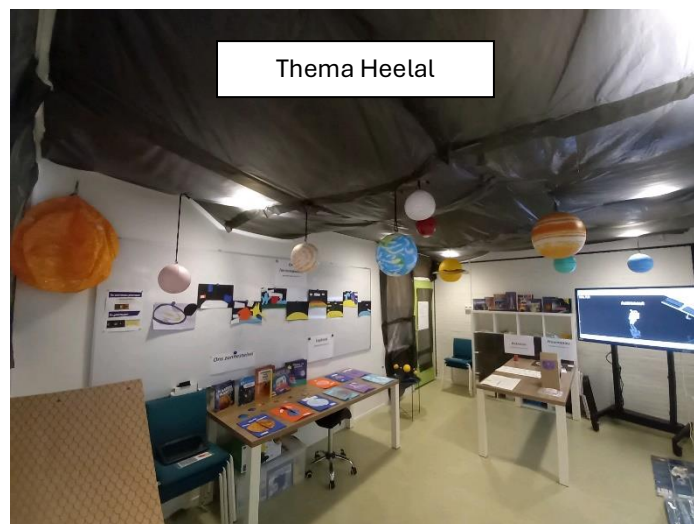

**Beleidsplan meer- en hoogbegaafdheid op
IKC De Triangel**

**Onderwijs aan
cognitief getalenteerde leerlingen**

Mei 2025

Inhoudsopgave

	bladzijde
Voorwoord	2
1 Visie en doelstelling	
1.1 Visie	3
1.2 Doelen	3
2 Doelgroep	
2.1 Kenmerken hoogbegaafdheid	4
2.2 Profielen van hoogbegaafde leerlingen	5
2.3 Meerbegaafde en hoogbegaafde leerlingen	6
2.4 Selectiecriteria doelgroep	6
3 Signalering	
3.1 Vroegsignalering	7
3.2 Signalering in groep 3 t/m 8	9
3.3 Signaleringsinstrumenten	11
3.4 Uitzonderingen op signalering	11
4 Aanbod verrijkingsonderwijs	
4.1 Binnen de klas: groep 1-2	12
4.2 Binnen de klas: groep 3 t/m 8	12
4.3 Buiten de klas: Levelspel en Levelwerk	13
4.4 De 7 uitdagingen (Koenderink)	15
4.5 In gesprek met de leerling	15
4.6 Versnellen	16
5 Naslagwerk	
Lijst van bronnen	18
Lijst van websites	19
Lijst van instanties	19
Bijlagen:	
Bijlage 1a: Model van Renzulli/Mönks	22
Bijlage 1b: Model van Duran	23
Bijlage 1c: Model van Tessa Kieboom	24
Bijlage 2: SLO Profielen van begaafde leerlingen (Betts & Neihart)	25
Bijlage 3: Verschil meerbegaafde en hoofbegaafde leerlingen	38
Bijlage 4: Intakeformulier IKC De Triangel	39
Bijlage 5: Test van Goodenough (menstekening)	48
Bijlage 6 : Venndiagram overeenkomsten en verschillen tussen ADHD, autisme en hoogbegaafdheid	51

Voorwoord

In dit plan staat het beleid omschreven ten aanzien van het tegemoetkomen aan de onderwijsbehoeften van meer- en hoogbegaafden op IKC De Triangel.

Hoofdstuk 1 en 2 zijn de meest theoretische hoofdstukken van het plan.

In hoofdstuk 1 staan visie en doelstelling beschreven.

In hoofdstuk 2 zijn de kenmerken van de doelgroep omschreven.

Hoofdstuk 3 en 4 zijn het meest praktische deel omdat hier omschreven staat hoe het plan uitgevoerd wordt.

In hoofdstuk 3 is beschreven hoe de signalering verloopt en welke acties eruit voortvloeien.

Hoofdstuk 4 omschrijft welk aanbod onze school kan bieden aan cognitief getalenteerde leerlingen.

Afsluitend zijn diverse lijsten te vinden met o.a. literatuur en materiaal. In de bijlagen staan achtergrondinformatie en praktische lijsten waar in het plan naar verwezen wordt.

Het beleidsplan is een levend document dat ieder jaar geëvalueerd, aangepast en aangevuld wordt daar waar nodig is.

Namens het team,
Miranda van der Toorn, directeur
Marjolein Moes, expertleraar HB
Mei 2025

Hoofdstuk 1: Visie en doelstelling

1.1 Visie

In de schoolgids van IKC De Triangel staat in de visie omschreven dat iedere leerling ertoe doet en er helemaal bij hoort. We willen voor de leerlingen een bakken van houvast, geborgenheid en duidelijkheid zijn in een wereld die veranderlijk is. Ook ontwikkelt iedere leerling zich als mens: zowel op sociaal-emotioneel, cognitief als op creatief gebied. Iedere leerling leert om in harmonie met anderen om te gaan en wordt voorbereid op de toekomst. Wij zien het als een groot compliment als de talenten die iedere leerling in zich heeft, tot hun recht komen. Als er daarnaast veel geleerd wordt en er samen met klasgenoten een plezierige schooltijd is, vinden wij dat we ons werk goed gedaan hebben.

Voor meer- en hoogbegaafde leerlingen willen we ook de school zijn waar zij zich thuis voelen en waar hun talenten op hun niveau ontwikkeld worden. Zij hebben om dit te bereiken passend onderwijs nodig dat recht doet aan hun 'zijn' en capaciteiten. Dit valt onder de basisondersteuning. Binnen de mogelijkheden van de groep en de school bieden we deze leerlingen een stimulerende leeromgeving.

Wij geloven dat elk kind recht heeft op onderwijs dat aansluit bij zijn of haar capaciteiten en behoeften. Hoog- en meerbegaafde leerlingen hebben specifieke onderwijsbehoeften die niet altijd binnen het reguliere curriculum passen. Daarom zetten wij ons in voor een stimulerende leeromgeving waarin zij worden uitgedaagd en ondersteund om hun talenten te ontwikkelen.

Aandacht voor 'uitvallers' bestaat al langere tijd op onze school; met dit plan willen we werken aan een preventieve onderwijsaanpassing, in plaats van curatief, met aandacht voor 'opvallers'. Dit betekent dat we niet pas handelen wanneer een leerling vastloopt, maar dat we proactief zoeken naar manieren om hun onderwijsbehoeften vroegtijdig te herkennen en te ondersteunen. Zo zorgen we ervoor dat deze leerlingen niet alleen cognitief worden uitgedaagd, maar zich ook sociaal-emotioneel en creatief optimaal kunnen ontwikkelen.

1.2. Doelen

Dit plan is als leidraad bedoeld voor het team, leerlingen en ouders. De volgende doelen willen we bereiken:

- 1) Een beleidsdocument met informatie en afspraken rondom de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften van meer- en hoogbegaafde leerlingen op IKC De Triangel.
- 2) Een beschrijving van hoe er extra uitdaging en aandacht gegeven wordt aan meer- en hoogbegaafden gedurende een schooljaar binnen en buiten de groep.

Hoofdstuk 2: Doelgroep

2.1 Kenmerken Hoogbegaafdheid

Hoogbegaafdheid is meer dan alleen een hoog IQ. Het is een samenspel van cognitieve vaardigheden, creatieve denkkraft en doorzettingsvermogen. Verschillende modellen beschrijven de kenmerken van hoogbegaafdheid, waaronder het model van Renzulli/Mönks, het model van Duran en de hoofd- en hartkenmerken zoals beschreven door Kieboom.

Model van Renzulli/Mönks (zie ook bijlage 1a)

Joseph Renzulli (1978) ontwikkelde een driecirkelmodel waarin hij hoogbegaafdheid definieert als de combinatie van drie factoren:

- Bovengemiddelde intellectuele capaciteiten – een hoog IQ, snel denken en een groot leervermogen.
- Creativiteit – het vermogen om originele oplossingen en nieuwe ideeën te bedenken.
- Taakgerichtheid (motivatie/persistentie) – doorzettingsvermogen, motivatie en de wil om uitdagingen aan te gaan.

Françoys Mönks (1985) breidde dit model uit met een omgevingscomponent, omdat hoogbegaafdheid zich niet alleen vanuit interne kenmerken ontwikkelt, maar ook afhankelijk is van de sociale omgeving. Hij voegde daarom drie invloedrijke omgevingsfactoren toe:

- Gezin – de opvoedingsstijl en erkenning van hoogbegaafdheid binnen het gezin.
- School – de mate waarin een school uitdaging en maatwerk biedt.
- Peers (leeftijdsgenoten) – de mogelijkheid om intellectueel gelijkgestemde vrienden te vinden.

Het model van Renzulli/Mönks laat zien dat hoogbegaafdheid niet alleen een kwestie van aanleg is, maar ook beïnvloed wordt door de omgeving. Een hoogbegaafd kind kan bijvoorbeeld onvoldoende tot bloei komen als het geen uitdaging krijgt of zich niet erkend voelt.

Model van Duran (zie ook bijlage 1b)

Onderwijswetenschapper Yvonne Buijsen-Duran (2010) beschrijft hoogbegaafdheid als een samenspel van drie factoren:

- Hoog intellectueel potentieel: een hoog IQ (vaak 130+), snelle informatieverwerking en een groot leervermogen.
- Non-conformistisch gedrag: hoogbegaafde leerlingen denken en werken vaak anders dan leeftijdsgenoten. Ze hebben een sterk rechtvaardigheidsgevoel en stellen kritische vragen.
- Een sterke motivatie of intensiteit: ze zijn gedreven door nieuwsgierigheid en willen zaken diepgaand onderzoeken. Ze kunnen perfectionistisch zijn en zichzelf hoge eisen opleggen.

Wanneer deze drie componenten samenkomen in een stimulerende omgeving, kan hoogbegaafdheid optimaal tot uiting komen.

Hoofd- en Hartkenmerken van Kieboom (zie ook bijlage 1c)

Volgens Tessa Kieboom (2007) zijn hoogbegaafde kinderen te herkennen aan specifieke hoofd- en hartkenmerken:

- Hoofdkenmerken (cognitieve kenmerken):
 - Grote leergierigheid en drang naar kennis.
 - Snel en complex denken, vaak met sprongen in het denken.
 - Sterk analytisch en probleemoplossend vermogen.
 - Creativiteit in denken en het leggen van onverwachte verbanden.
 - Een sterke focus op logica en structuren.
- Hartkenmerken (sociaal-emotionele kenmerken):
 - Groot rechtvaardigheidsgevoel: hoogbegaafde kinderen hebben vaak een sterk gevoel voor eerlijkheid en kunnen moeilijk omgaan met onrecht.
 - Perfectionisme: ze kunnen hoge eisen aan zichzelf stellen en zijn gevoelig voor falen.
 - Grote gevoeligheid: ze ervaren emoties intens en kunnen snel overprikkeld raken.
 - Sterke autonomie: ze willen graag zelf keuzes maken en hebben moeite met autoriteit als deze niet logisch onderbouwd is.
 - Zoektocht naar zingeving: ze stellen diepe vragen over het leven en willen begrijpen waarom dingen zijn zoals ze zijn.

Hoogbegaafdheid is een dynamisch concept waarbij cognitieve, creatieve en motivationele factoren samenkomen. Daarnaast spelen omgevingsfactoren zoals gezin, school en leeftijdsgenoten een cruciale rol in de ontwikkeling van hoogbegaafdheid. Door deze kenmerken tijdig te herkennen en te erkennen, kunnen we beter inspelen op de onderwijs- en begeleidingsbehoeften van hoogbegaafde leerlingen.

2.2 Profielen van Hoogbegaafde Leerlingen

George T. Betts en Maureen Neihart (1988; 2010) onderscheiden verschillende typen hoogbegaafden:

- De succesvolle leerling: presteert goed en past zich aan.
- De zelfstandige leerling: autodidactisch en onafhankelijk.
- De onderpresteerder: hoogbegaafd maar presteert onder zijn niveau.
- De creatieve denker: origineel, vindingrijk, maar soms onbegrepen.
- De dubbel bijzondere leerling: begaafd met een leer- of gedragsstoornis (bijv. ADHD, dyslexie).

In bijlage 2 is een uitgebreide beschrijving van de verschillende profielen terug te vinden alsmede een beschrijving van tips voor ondersteuning thuis en tips voor begeleiding op school.

2.3 Meerbegaafde leerlingen en hoogbegaafde leerlingen

Hoogbegaafdheid en hoogintelligentie worden vaak door elkaar gehaald, maar verschillen van elkaar. Hoogintelligentie verwijst naar een hoog IQ (meestal boven de 130), terwijl hoogbegaafdheid meer omvat, zoals creativiteit, doorzettingsvermogen en bepaalde persoonlijkheidskenmerken.

Een hoogintelligent persoon is niet per definitie hoogbegaafd. Hoogintelligente leerlingen kunnen zich vaak goed redden binnen het reguliere onderwijs, terwijl hoogbegaafde leerlingen behoefte hebben aan een leeromgeving die niet alleen cognitief, maar ook creatief en emotioneel aansluit bij hun behoeften.

Daarnaast wordt meerbegaafdheid vaak als synoniem voor hoogintelligentie gebruikt. Meerbegaafde leerlingen (IQ 115-130) leren sneller dan hun leeftijdsgenoten en hebben extra uitdaging nodig, maar vertonen niet altijd de bredere kenmerken van hoogbegaafdheid.

Hoogbegaafdheid (IQ 130+) gaat verder dan intelligentie alleen en omvat ook een diepgaande leerbehoefte, een sterk rechtvaardigheidsgevoel, autonomie en complex denkvermogen. Dit onderscheid is belangrijk om leerlingen passend onderwijs en begeleiding te bieden.

In ons onderwijsaanbod maken we onderscheid tussen meerbegaafde en hoogbegaafde leerlingen. Op IKC De Triangel kiezen we voor de termen pientere, snelle leerlingen en cognitief talentvolle leerlingen en deze termen komen dan ook steeds terug in het beleidsplan.

2.4 Selectiecriteria doelgroep

De volgende selectiecriteria die de school bepaald heeft, worden op De Triangel gehanteerd:

- Hoge scores bij methodetoetsen;
- Hoge scores bij methodeonafhankelijke toets IEP;
- Voor kleuters: Voorlopen in ontwikkelingslijnen geobserveerd m.b.v. Bosos Kleuters;
- Observaties in de klas (gebaseerd op model van Duran en Kieboom):
 - Hoofd-kenmerken: hoge intelligentie en creatief denkvermogen (goed in logisch redenen, analyseren, abstract denken, geheugenopslag en –gebruik, probleemoplossend vermogen).
 - Hart-kenmerken: rechtvaardigheidsgevoel, perfectionisme, kritische instelling, intellectuele, beeldende, emotionele, sensorische en psycho-motorische intensiteit.
- Evt. uitslag intelligentieonderzoek (bijv. op school de ADIT);
- Kenmerken van begaafdheid zoals beschreven in paragraaf 2.1 en kenmerken van één van de profielen (Betts en Neihart) zoals beschreven in paragraaf 2.2.

Hoofdstuk 3: Signalering

3.1 Vroegsignalering

Op IKC De Triangel willen we pientere, snelle leerlingen en cognitief getalenteerde leerlingen zo snel mogelijk signaleren omdat ze snel aangepast gedrag laten zien en gaan onderpresteren. We willen op tijd preventieve onderwijsaanpassingen kunnen maken. Dat betekent dat we in de kleutergroep leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong snel in beeld willen hebben en dat doen we door:

AOK = adviseur onderwijs & kwaliteit (voorheen IB-er) EHB= expertleraar HB			
Stap	Wat en hoe?	Wie?	Wanneer?
1	Bij toekomstige leerlingen krijgen ouders een intakeformulier toegestuurd, bij een leeftijd van 3 jaar en 9 maanden. In dit formulier kunnen ouders aangeven of zij hun kind een snellere ontwikkeling vinden doormaken in vergelijking met andere kinderen. We letten in het ingevulde formulier op gedrag en signalen vanuit de thuissituatie en voorschoolse voorzieningen. (zie bijlage 4)	Administratie Groepsleerkracht AOK Evt. EHB	Bij aangemelde leerlingen die 3 jaar en 9 maanden zijn.
2	De leerling wordt nader geobserveerd in de klas tijdens verschillende activiteiten en taken. De groepsleerkracht noteert opvallende signalen die kunnen duiden op een ontwikkelingsvoorsprong. We maken gebruik van stimulerend signaleren*.	Groepsleerkracht	De eerste 4 weken na de start van de leerling.
3	In de eerste (wen)week maakt iedere leerling een menstekening op instructie van de groepsleerkracht. Hiervoor wordt de Test van Goodenough gebruikt. (zie bijlage 5)	Groepsleerkracht EHB interpreteert tekening.	1e (wen)week
4	De observaties alsmede de menstekening worden besproken met de EHB en AOK.	Groepsleerkracht EHB AOK	Na 4 weken onderwijs
5	Als er signalen van een ontwikkelingsvoorsprong worden gezien dan maakt de EHB een dossier in SiDi-PO aan en zet EHB vragenlijsten klaar voor: <ul style="list-style-type: none"> - Groepsleerkracht(en). - Ouders. De groepsleerkracht communiceert dit met ouders. 	EHB Groepsleerkrachten vullen in. Ouders vullen in.	Binnen 6 tot 8 weken na de start van de leerling.

6	De EHB monitort het proces en spreekt dit door met de groepsleerkracht. De groepsleerkracht communiceert dit met ouders. Naar aanleiding van alle verzamelde informatie in SiDi-PO en observaties wordt het (uitdagende) aanbod voor de leerling bepaald en worden onderwijsbehoeften en onderwijsaanpassing geformuleerd en deze in Parnassys bijgehouden.	EHB Groepsleerkracht Ouders worden geïnformeerd.	Na 3 maanden na de start van de leerling.
7	Gedurende het hele schooljaar monitort de EHB de leerling. De EHB houdt de AOK op de hoogte middels een tweewekelijks overleg.	EHB AOK	Gedurende het hele schooljaar.
8	Na de meivakantie zet de EHB de snelle screening SiDI-PO stap 1 (Excel-bestand) klaar welke de groepsleerkrachten invullen.	EHB Groepsleerkracht vult in.	Na de meivakantie.

* Stimulerend signaleren is een omgekeerde manier van ‘gewoon’ signaleren. Bij ‘gewoon’ signaleren wordt er gekeken of er iets opvalt en wat daar vervolgens mee gedaan wordt. Bij stimuleren signaleren wordt andersom begonnen: er wordt een interessante, uitdagende opdracht aangeboden en dan wordt er bekeken wie er ‘aangaan’. Hierbij wordt een rijke speelomgeving aangeboden waarin talenten, vaardigheden of interesses aangesproken worden en leerlingen de gelegenheid krijgen om ‘aan te gaan’.

3.2 Signalering in groep 3 t/m 8

Ook in groep 3 t/m 8 kunnen leerlingen signalen afgeven die kunnen wijzen op een voorsprong. Leerlingen die opvallen door hun snelle leervermogen of creatieve denkstijl worden goed gevolgd. De kenmerken van begaafdheid genoemd in hoofdstuk 2 kunnen aanleiding geven om een leerling nader te observeren.

Signalering vindt in de klas voornamelijk plaats door de groepsleerkracht door:

- 1) Observatie van hoofd- en hartkenmerken en bepaalde gedragingen bij de leerling (zoals genoemd in hoofdstuk 2.1 en 2.2)
- 2) Snelle screening SiDi-PO stap 1 (Excel-bestand)
- 3) Het invullen van vragenlijsten in SiDi-PO. De leerlingen die opvallen in de eerste snelle screening kunnen nader bekeken worden met de vragenlijsten in SiDi-PO.

AOK = adviseur onderwijs & kwaliteit (voorheen IB-er) EHB= expertleraar HB			
Stap	Wat en hoe?	Wie?	Wanneer?
1	Alle leerlingen worden nader geobserveerd in de klas tijdens verschillende lessen en activiteiten. De taakaanpak, resultaten en het gedrag kunnen aanleiding geven om een leerling nader te bekijken. De groepsleerkracht noteert opvallende signalen die kunnen duiden op kenmerken van begaafdheid. Stimulerend signaleren* wordt hierbij ook ingezet.	Groepsleerkracht	De eerste 4 weken na de start van het schooljaar.
2	In het formulier "Startgesprek 3 t/m 8" en het startgesprek zelf kunnen ouders signalen aangeven. De groepsleerkracht is hier alert op en vraagt door. De groepsleerkracht kan op eigen initiatief zelf vragen stellen als er vermoedens bestaan. Bij leerlingen waarvan al bekend is dat er kenmerken van begaafdheid zijn, is dit een gespreksonderwerp bij het startgesprek.	Ouders Groepsleerkracht	Na 2 weken na start schooljaar.
3	Als er kenmerken van begaafdheid worden gezien door de groepsleerkracht bij een leerling die nog niet eerder werden gezien, dan wordt dit doorgegeven aan de AOK.	Groepsleerkracht informeert AOK.	Groepsbespreking/ leerlingbespreking voor de herfstvakantie
4	De AOK licht de EHB in en deze maakt een dossier aan in SiDi-PO en zet vragenlijsten klaar voor: <ul style="list-style-type: none"> - Groepsleerkracht(en) - Ouders. 	AOK EHB	Oktober (voor herfstvakantie)
5	Alle verzamelde informatie wordt besproken met groepsleerkracht, AOK en EHB. Heeft een leerling kenmerken van begaafdheid, dan kijken we hoe we deze leerling zoveel mogelijk uitdaging kunnen bieden in de groep. Op basis van de informatie	Groepsleerkracht AOK EHB	Gedurende het hele schooljaar.

	<p>wordt besloten welke onderwijsbehoefte de leerling heeft en welke onderwijsaanpassing gedaan wordt.</p> <p>De groepsleerkracht bespreekt het aanbod met de ouders.</p>	Groepsleerkracht Ouders	
6	<p>Gedurende het hele schooljaar monitort de EHB de leerling.</p> <p>De EHB houdt de AOK op de hoogte middels een tweewekelijks overleg.</p>	EHB AOK	Gedurende het hele schooljaar.
7	<p>Na de meivakantie zet de EHB de snelle screening SiDI-PO stap 1 (Excel-bestand) klaar welke de groepsleerkrachten invullen.</p> <p>Op basis van deze screening worden de leerlingen in overleg tussen groepsleerkracht, AOK en EHB geselecteerd voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitdagend aanbod binnen de groep - Levelwerk 	EHB Groepsleerkracht vult in. AOK	Na de meivakantie.

* Stimulerend signaleren is een omgekeerde manier van ‘gewoon’ signaleren. Bij ‘gewoon’ signaleren wordt er gekeken of er iets opvalt en wat daar vervolgens mee gedaan wordt. Bij stimuleren signaleren wordt andersom begonnen: er wordt een interessante, uitdagende opdracht aangeboden en dan wordt er bekeken wie er ‘aangaan’. Hierbij wordt een rijke leeromgeving aangeboden waarin talenten, vaardigheden of interesses aangesproken worden en leerlingen de gelegenheid krijgen om ‘aan te gaan’.

3.3 Signaleringsinstrumenten

De volgende signaleringsinstrumenten worden ingezet:

- Intakeformulier nieuw aangemelde leerlingen.
- Test van Goodenough (menstekening): wordt alleen afgenomen bij kleuters die net 4 jaar zijn worden.)
- SiDi-PO: een toolbox voor cognitief talent waarmee nagegaan kan worden of er sprake is van een leervoorsprong/ hoge begaafdheid en welke belemmeringen er eventueel zijn.
- Snelle screening SiDI-PO stap 1 in Excel-bestand
- Bosos Kleuters (kindvolgsysteem)
- Methode-gebonden toetsen (groep 3 t/m 8)
- Methode-onafhankelijke toetsen van IEP (groep 3 t/m 8)
- Intelligentieonderzoek: geen vereiste maar mocht er toch een IQ-onderzoek afgenomen zijn, dan worden deze gegevens wel meegenomen.

3.4 Uitzonderingen op signalering

Soms wordt begaafdheid niet direct herkend, bijvoorbeeld bij:

- **Onderpresteren:** het kind verveelt zich en toont geen inzet.
- **Externe informatie:** ouders of andere instanties hebben signalen opgevangen.
- **Dubbel bijzondere leerlingen:** intelligentie wordt soms gemaskeerd door leer- of gedragsproblemen.

Voor deze leerlingen is het noodzakelijk dat de AOK een uitgebreid overleg plant, zoals bijvoorbeeld een IHI. Uitgebreid(er) onderzoek kan een mogelijkheid zijn om de onderwijsbehoeften in kaart te brengen en daarmee een goede keuze te maken in het onderwijsaanbod van deze leerlingen. Groepsleerkracht, ouders, externe deskundigen en EHB worden direct of indirect hierbij betrokken.

Hoofdstuk 4: Aanbod verrijkingsonderwijs

4.1 Binnen de klas: groep 1-2

Instructie:

- Rijke instructietaal (voor iedereen belangrijk!)
- Aangepaste denkvragen m.b.v. Denksleutels in kleine kring
- Andere, hogere verwachtingen voor pientere, snelle lln.
- Hogere orde denkvragen (Taxonomie van Bloom)
- Inzet map "Slimme kleuters"

Zelfstandig werk:

- Smartgames
- Aangepaste opdracht ontwikkelingsmateriaal
- Afgestemde weektaak met verplicht werk

4.2 Binnen de klas: groep 3 t/m 8

We maken een onderscheid tussen pientere, snelle leerlingen en cognitief talentvolle leerlingen.

- **Pientere, snelle leerlingen**

Instructie:

- Rijke instructietaal (voor iedereen belangrijk!)
- Verkorte instructie, vervroegd uitstromen na controle van begrip-vragen
- Aangepaste denkvragen m.b.v. Denksleutels
- Aangepaste opdrachten m.b.v. Denkroutes

Zelfstandig werk:

- Rekenen: Sprinters
- Blink Wereld: Plusopdrachten
- Taaljacht: plusopdrachten DicTwees, Oefenmix en toepassingsopdrachten
- Taal: Prik en Ko / Taal(eigen)wijs
- Acadin (proefperiode sept. '25-nov. '25)
- MindXperience (proefperiode nov. '25-feb. '26)
- JuniorLab - Toolkit Onderzoekend leren / W.O. groep 4-6 / groep 6-8
- Afgestemde weektaak met bovenstaand werk

- **Cognitief talentvolle leerlingen**

Instructie:

- Rijke instructietaal (voor iedereen belangrijk!)
- Verkorte instructie, vervroegd uitstromen na controle van begrip-vragen
- Compacten
- Aangepaste denkvragen m.b.v. Denksleutels

- Hogere orde denkvragen (Taxonomie van Bloom)
- Aangepaste opdrachten m.b.v. Denkroutes

Zelfstandig werk:

- Rekenen: RekenXL (1x instructie per week in de klas; 1x per twee weken begeleiding van expertleraar rekenen)
- Blink Wereld: Plusopdrachten
- Taaljacht: plusopdrachten DicTwees, Oefenmix en toepassingsopdrachten
- Taal: Prik en Ko/Taal(eigen)wijs
- Acadin (proefperiode sept. '25-nov. '25)
- MindXperience (proefperiode nov. '25-feb. '26)
- Afgestemde weektaak met bovenstaande werk

4.3 Buiten de klas: Levelspel en Levelwerk

Dit aanbod buiten de klas is alleen bedoeld voor cognitief talentvolle leerlingen en heeft als doel:

- Omgang met peers
- Leren leren waarbij De Leerkuil als metafoor fungeert in het leerproces
- Ontwikkelen van een groeimindset
- Ontwikkelen van executieve vaardigheden
- Werken aan persoonlijke leer- en vaardigheidsdoelen
- Tegemoetkomen aan leerhonger

Voor kleuters noemen we het Levelspel, voor groep 3 t/m 8 noemen we het Levelwerk. Er wordt gewerkt aan de hand van thema's in periodes van ca. 8 weken (van vakantie tot vakantie). Iedere periode wordt een portfolio bijgehouden en wordt het thema afgesloten met een presentatie aan ouders.

Voor het aanbod wordt o.a. gebruik gemaakt van:

- Plusklaslijn Briljantonderwijs:
De plusklaslijn is een compleet pakket en bestaat uit:

Projecten & modules

- Voor groep 5 t/m 8
- Onderzoekend (leren) leren
- Hogere denkvaardigheden a.d.h.v. Taxonomie van Bloom
- Werken aan persoonlijk leerdoel
- Kennisvergroeters
- Doe-opdrachten
- Aansprekende onderwerpen
- 8 lessen per onderwerp
- Modules zijn lessenseries van drie lessen waarin leerlingen kennis en/of vaardigheden opdoen rond een onderwerp. De nadruk ligt op analytisch, creatief en praktisch denken (Sternberg).

Verrijgingslessen

- Voor groep 1 t/m 4
- Uitgebreide digitale map
- Boordevol verrijkende opdrachten
- Modules, spellessen, rekenlessen, bouw-opdrachten, creatieve lessen

Vreemde talen

- Voor groep 4 t/m 8
- Uitbreiden Spaanse, Italiaanse, Franse, Duitse en Engelse woordenschat
- 40 lessen per taal
- Effectief bewezen leerstrategieën geïntegreerd (leren leren)
- Video's met native speakers
- Eenvoudige basiswoorden en -zinnen

Archief Briljant Kwartieren

- Voor groep 3 t/m 8
- Uitdagende instructievideo's
- Verrijkende opdrachten
- Schoolwkelijks aangevuld met een nieuw Briljant Kwartier
- Zeer uiteenlopende onderwerpen
- Leren van een vaardigheid
- Nadruk ligt op analytisch, creatief en praktisch denken (Sternberg).

Daarnaast worden de volgende materialen ingezet:

- Juniorlab – Toolkit Onderzoekend leren/ W.O. gr. 4-6
- Outside the Box: Stimuleer het creatieve denken in je klas.
- Denktekenen: 45 tekenopdrachten die kinderen aan het denken zetten
- Box Levelspel
- Map "Pienter deel 1" (Eduforce)
- Map "Slimme Kleuters én groep 3" (Onderwijskrachtig)
- Smartgames
- Denksleutels
- Denkroutes (Sterk in Hoogbegaafdheid)
- Boek "Ben jij een cheetah?" (Novilo)
- De Bee Bot
- "Werkboek Mindset" (Het Talenten Lab)

4.4 De 7 uitdagingen

In zijn boek *De 7 uitdagingen* beschrijft Tijn Koenderink zeven veelvoorkomende obstakels waarmee cognitief getalenteerde kinderen in het onderwijs te maken kunnen krijgen. Het boek biedt praktische handvatten en voorbeelden om leerkrachten te ondersteunen bij het herkennen en aanpakken van deze uitdagingen.

Op IKC De Triangel proberen we ons bewust te zijn van deze uitdagingen en welke handvatten ondersteunend kunnen werken in de begeleiding van een leerling binnen en buiten de klas.

1. Overtuigingen

Kinderen ontwikkelen overtuigingen over hun eigen kunnen. Als zij geloven dat intelligentie vaststaat (fixed mindset), vermijden ze uitdagingen uit angst om te falen. Dit kan hun leerproces belemmeren.

2. Geheugen

Hoogbegaafde kinderen leren vaak via begrip in plaats van herhaling. Hierdoor trainen ze hun geheugen minder, wat later problemen kan opleveren bij het onthouden van informatie die memorisatie vereist.

3. Motivatie

Wanneer het onderwijs onvoldoende uitdaging biedt, kunnen deze kinderen hun motivatie verliezen. Ze raken verveeld en kunnen zelfs onderpresteren of apathisch worden.

4. Frustratietolerantie

Doordat ze weinig tegenslagen ervaren, ontwikkelen hoogbegaafde kinderen soms een lage frustratietolerantie. Ze kunnen snel gefrustreerd raken bij moeilijkheden.

5. Samenwerken

Samenwerken kan lastig zijn voor deze kinderen, omdat ze gewend zijn zelfstandig te werken en anderen mogelijk als minder capabel zien.

6. Zelfstandig werken

Hoewel ze vaak zelfstandig werken, missen ze soms de vaardigheden om dit effectief te doen, zoals planning en doorzettingsvermogen.

7. Hiaten in kennis

Doordat ze snel leren, kunnen er gaten ontstaan in hun basiskennis. Deze hiaten kunnen later problemen veroorzaken bij complexere leerstof.

4.5 In gesprek met de leerling

Het houden van een leerlinggesprek is belangrijk voor iedere leerling. Maar voor de pientere, snelle leerling en cognitief talentvolle leerling is het nog belangrijker om in gesprek te gaan over interesses, kwaliteiten, uitdagingen en behoeftes. Het draagt bij aan een goede leerkracht-leerlingrelatie en het helpt de leerling bij het ontwikkelen van meer zelfinzicht en het ontwikkelen van een realistisch zelfbeeld waarin sterke en minder sterke kant worden herkend.

De cognitief talentvolle leerlingen krijgen o.a. met Briljantonderwijs de ruimte om zelfverantwoordelijk te leren door eigen kennisdoelen en persoonlijke leerdoelen op te stellen. Op die manier krijgen ze autonomie in hun ontwikkelingsproces. Het aanbod tijdens Levelwerk sluit zoveel mogelijk aan bij hun competenties waardoor ze steeds beter zicht krijgen op hun mogelijkheden en behoeften.

4.6 Versnellen

Cognitief getalenteerde leerlingen beschikken over een bovengemiddelde intelligentie en leren vaak sneller en dieper dan hun leeftijdsgenoten. Voor deze leerlingen kan het reguliere lesprogramma onvoldoende uitdaging bieden, wat kan leiden tot verveling, onderpresteren of motivatieverlies. Versnellen, het overslaan van één of meerdere leerjaren, kan een maatregel zijn om tegemoet te komen aan de behoeften. Hoewel dit op het eerste gezicht een logische oplossing lijkt, kent versnellen zowel voordelen als nadelen die zorgvuldig moeten worden afgewogen.

Voordelen van versnellen

1. **Cognitieve uitdaging**
Versnellen zorgt ervoor dat de leerling op een niveau komt waar het onderwijs beter aansluit bij zijn of haar denk- en leersnelheid. Dit kan leiden tot meer betrokkenheid en betere leerprestaties.
2. **Voorkomen van verveling en onderpresteren**
Door sneller door de lesstof te gaan, blijven hoogbegaafde leerlingen gemotiveerd. Ze worden minder blootgesteld aan herhaling en kunnen hun potentieel beter benutten.
3. **Versterking van zelfvertrouwen**
Wanneer een leerling merkt dat hij of zij op hoger niveau goed mee kan komen, versterkt dit vaak het zelfbeeld en zelfvertrouwen.
4. **Efficiëntie in het leerproces**
De schooltijd wordt beter benut, wat ook mogelijkheden kan geven voor verbreding of verdieping op latere momenten in het onderwijstraject.

Nadelen van versnellen

1. **Sociale aansluiting**
Een jongere leerling in een oudere klas kan moeite hebben met het maken van sociale contacten of zich minder thuis voelen in de groep, zeker als er een groot verschil is in leeftijd of sociaal-emotionele ontwikkeling.
2. **Grote overstap qua leerniveau**
Niet alle hoogbegaafde kinderen zijn op alle gebieden gelijk ontwikkeld. Sommige leerlingen kunnen cognitief wel mee, maar hebben meer tijd nodig voor vaardigheden als plannen, schrijven of samenwerken.
3. **Mogelijke prestatiedruk**
Versnellen kan de lat hoger leggen, waardoor leerlingen (en ouders) het gevoel kunnen krijgen dat er constant gepresteerd moet worden om het tempo vol te houden.

4. Beperkte ruimte voor verbreding

Door te versnellen komt er soms minder tijd vrij voor het verkennen van interesses buiten de kerndoelen, zoals creatief denken, onderzoeksvaardigheden of sociaal-emotionele ontwikkeling.

Versnellen kan dus een effectieve maatregel zijn voor hoogbegaafde leerlingen, maar moet zorgvuldig en individueel overwogen wordt. Wij vinden het belangrijk om niet alleen naar cognitieve capaciteiten te kijken, maar ook naar sociaal-emotionele ontwikkeling, motivatie en leervoorkeuren. In overleg met ouders, leerkrachten, AOK en eventueel een specialist in begaafdheid kan worden bepaald of versnellen de juiste keuze is, of dat alternatieven zoals compacten, verrijken of werken bij Levelspel/Levelwerk beter passen.

Een doordachte aanpak zorgt ervoor dat hoogbegaafde leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen, zowel intellectueel als persoonlijk.

Hoofdstuk 5: Naslagwerk

5.1 Lijst met bronnen

- Bakx, A, E. van Gerven, A. Weterings-Helmons, Hoe dan?! Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen, Uitgeverij Pica, 2022.
- Bakx, A, e.a., Werken met begaafdheid in de klas – Pedagogische sensitiviteit als leidraad, Van Gorcum, 2022.
- Brouwer, G. en L. Ahlers, Knappe koppen in de klas – Wat (hoog)begaafde leerlingen nodig hebben in het onderwijs, CPS Onderwijsontwikkeling en advies, 2011.
- Buijsen-Duran, Y., Talent-Vaardig – Maak je (hoog)begaafde kind vaardiger met zijn talent!, Praktijk Hoogbegaafd Roosendaal, 2016.
- Derksen, R., Ik ben een kind, gelukkig & gevoelig hoogbegaafd, 248 media uitgeverij, 2020.
- Gerven, E. van, Aan de slag met kleuters, Instando B.V., 2020.
- Gerven, E. van, e.a., De Gids – Over begaafdheid in het basisonderwijs, Leuker.nu, 2019.
- Gerven, E. van, Slim beleid – Keuzes en consequenties bij beleid voor hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs, Van Gorcum, 2008.
- Kieboom, T., Hoogbegaafd – Als je kind (g)een Einstein is, Lannoo, 2015.
- Koenderink, T., De 7 uitdagingen, Novilo, 2016.
- Kraats- Hop, P. van de, Hoogbegaafd of ontwikkelingsvoorsprong, Uitgeverij Betelgeuze, 2021.
- Plat, M. Eerste hulp bij hoogbegaafdheid – Praktisch handboek voor leerkrachten en ouders om vaardig te worden in het begeleiden van (hoog)begaafde kinderen, SlimVaardig talentbegeleiding voor hoogbegaafden, 2016.
- Sammels, M. en W. Rol, Uitdagende peuters en kleuters uitdagen - (on)gewenst gedrag bij een ontwikkelingsvoorsprong, Garant, 2021.
- Zetten, M. van, Ben jij een cheetah?, Novilo, 2022.

5.2 Lijst met websites

<https://hoebegaafd.jimdoweb.com/hoogbegaafdheid/>

<https://www.ikcdetriangel.nl/>

<https://pharosnl.nl/>

<https://www.praktijkhoogbegaafd.nl/>

<https://www.slo.nl/thema/meer/begaafde-leerling/>

<https://www.sterkinhoogbegaafdheid.nl/>

<https://www.talentissimo.nl/>

5.3 Lijst met instanties Zoetermeer e.o.

<https://www.nalearningcoaching.nl/>

<https://www.opozcampus.nl/netwerken/hoogbegaafdheid/>

<https://www.sterkinhoogbegaafdheid.nl/>

<https://sterk-vooruit.nl/>

<https://www.swvzoetermeer.nl/> -> HB-netwerk

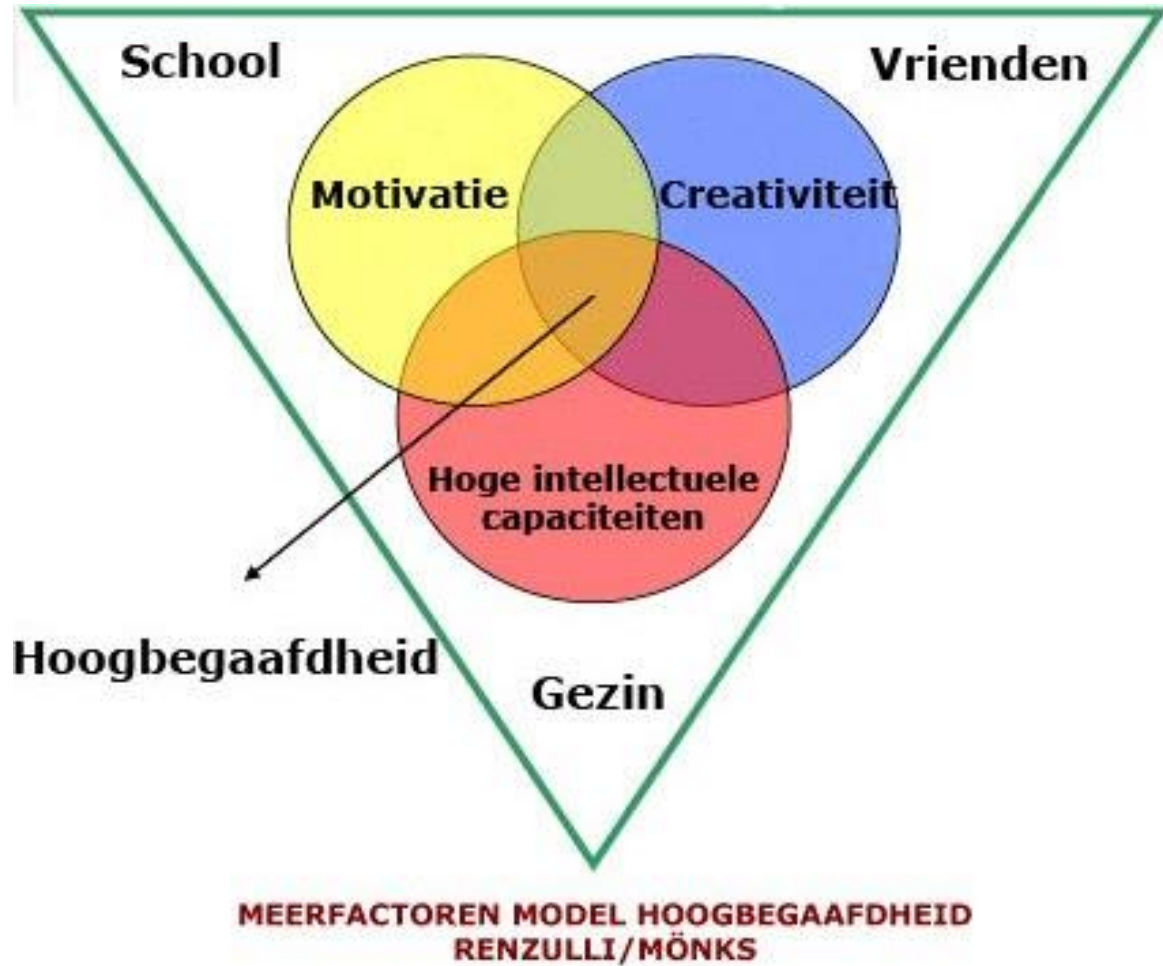
<https://1801.nl/onderwijs/po/leerling/begaafdheid>

Bijlagen

Bijlage 1a:

Model van Renzulli/Mönks

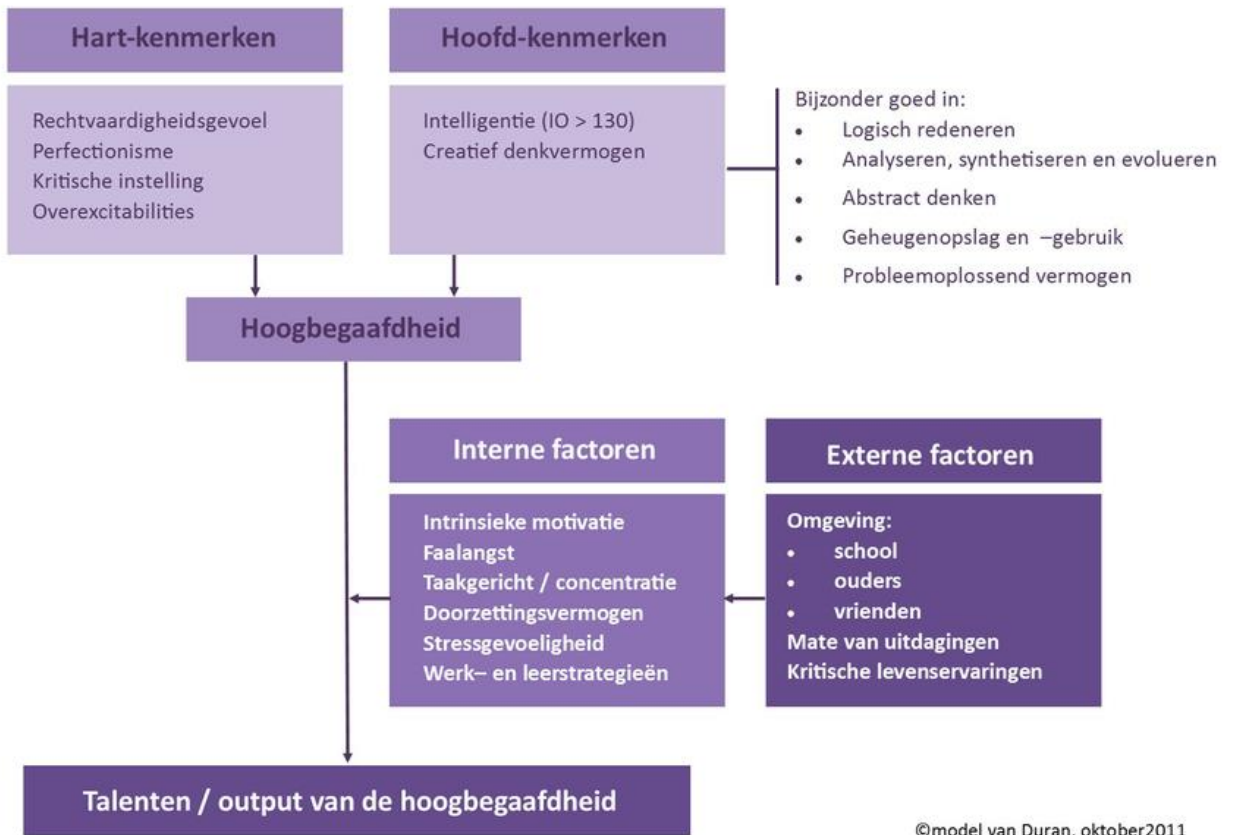
(Bron: <https://hoebegaafd.jimdoweb.com/hoogbegaafdheid>)

Bijlage 1b:

Model van Duran

(Bron: <https://hoebegaafd.jimdoweb.com/hoogbegaafdheid>)

Bijlage 1c:

Model van Tessa Kieboom

(Bron: <https://hoebegaafd.jimdoweb.com/hoogbegaafdheid>)

Bijlage 2:

SLO Profielen van begaafde leerlingen (Betts & Neihart)

(Bron: <https://www.slo.nl/thema/meer/begaafde-leerling/profielen/>)

Profielen van leerlingen

Profielen van begaafde leerlingen

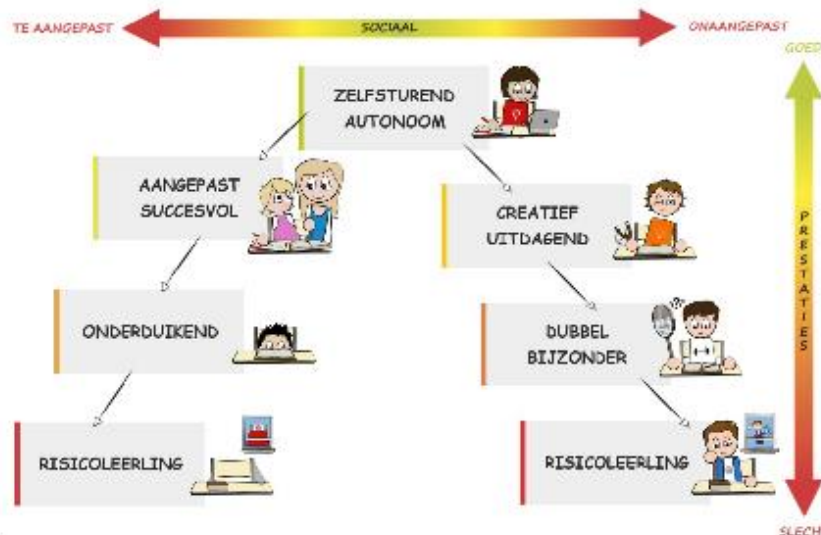
Begaafdheid kan op verschillende manieren in zichtbaar gedrag tot uiting komen. Aangezien persoonlijkheid het resultaat is van ervaring en aanleg, worden ook begaafde leerlingen niet op dezelfde wijze beïnvloed door hun bijzondere vermogens. Bij deze ontwikkeling moet rekening gehouden worden met de interactie van emotionele, sociale, cognitieve en fysieke factoren. Al deze gebieden hangen met elkaar samen en werken op elkaar in.

Op grond van jarenlange ervaring in de vorm van observaties, interviews en literatuuronderzoek hebben Betts & Neihart (1988; 2010) zes profielen opgesteld. Deze profielen verschaffen informatie over gedrag, gevoelens en behoeften van verschillende typen begaafde en getalenteerde leerlingen. Ze dienen als basis voor een theoretisch concept van waaruit inzicht verschaft kan worden. Dit leidt tot een beter begrip en is van belang voor het stimuleren van persoonlijke groei op cognitief, sociaal en emotioneel gebied.

In onderstaand schema is duidelijk zichtbaar op welke manier er niet voldoende aan de psychologische basisbehoeften (relatie, autonomie en competentie) wordt voldaan. De door Betts & Neihart beschreven profielen zijn hierin schematisch uitgezet langs twee dimensies:

- Sociaal: van '(te) aangepast' tot 'onaangepast?'
- Prestaties: van 'goed' tot 'slecht' presterend

Voor alle profielen geldt dat deze niet statisch zijn. Mede afhankelijk van de omgeving kunnen leerlingen zich bovendien anders profileren in verschillende situaties. Van belang is vooral om goed te realiseren dat verschillende begaafde leerlingen zich anders profileren.

Bronnen

- George T. Betts and Maureen Neihart (1988). Profiles of the gifted and talented. *Gifted Child Quarterly*, 32(2), 248-253.
- George T. Betts and Maureen Neihart (2010). Revised profiles of the gifted and talented.

Zelfsturend autonoom

De zelfsturende autonome leerling weet wat hij/zij kan en laat dit ook zien. Deze leerling heeft een goed zelfinzicht en goede sociale vaardigheden. Daarnaast werkt deze leerling zelfstandig, ontwikkelt eigen doelen, is ondernemend, komt op voor eigen opvattingen en is bereid tot het nemen van risico's. Deze leerling wil en durft te leren!

Hoewel dit de ideale leerling lijkt, blijft het belangrijk ook deze autonome leerling te ondersteunen. De focus ligt hierbij vooral op het zo veel mogelijk faciliteren van mogelijkheden tot onbegrensd leren.

Kenmerken van de zelfsturende autonome leerling

De autonome leerling is in balans met zichzelf en met zijn omgeving: vanuit zichzelf is de leerling op groei gericht en uit op ontwikkeling. Hij ervaart in dit ontwikkelingsproces geen persoonlijke belemmeringen, durft te leren en is trots op hetgeen hij bereikt.

Dit gunstige beeld betekent niet dat deze leerling geen behoeften heeft aan stimulans, faciliteren en feedback. Integendeel, om voortdurend eigen grenzen op te zoeken, te verkennen en te verleggen, zal de omgeving daarvoor ruimte en stimulans moeten blijven geven

Gevoelens en houding	Gedrag	Behoeften (aan)
<ul style="list-style-type: none"> • Zelfverzekerd • Accepteert zichzelf • Heeft een growth mindset over vermogen / intelligentie • Optimistisch • Intrinsiek gemotiveerd • Ambitueus, enthousiast & laat zich uitdagen • Hoeft school of academische studie niet als hoogste prioriteit te zien • Vindt het niet erg fouten te maken en leert hiervan • Laat tolerantie en respect naar anderen zien 	<ul style="list-style-type: none"> • Goede sociale vaardigheden • Werkt onafhankelijk, zonder bevestiging • Stelt (SMART) doelen voor zichzelf • Zoekt uitdaging • Sterk zelfsturend • Goede zelfregulering • Werkt enthousiast voor passies en is bevlogen • Komt op voor eigen overtuigingen • Veerkrachtig • Ontwikkelaar van kennis • Beschikt over zelfinzicht en zelfacceptatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Heeft méér ondersteuning nodig, niet minder • Stimulans om nieuwe richtingen te kiezen en onafhankelijkheid te vergroten • Feedback over sterke kanten en mogelijkheden • Gefaciliteerd worden om te kunnen blijven groeien • Aanmoediging om risico te nemen, om niet voor zeker te gaan • Relaties die ontwikkeling en voortgang mogelijk maken • Meer bedreven raken in het managen van zichzelf • Behoeft aan supportteam

Profielen van leerlingen

Tips bij het (h)erkennen van de zelfsturende autonome leerling

De autonome leerling laat zich gemakkelijk herkennen omdat hij durft te leren, goede prestaties levert en dit realiseert in goed contact met zijn omgeving. Een gesprek met de leerling zelf, met de ouders of klasgenoten levert vaak voldoende signalen op om tot herkenning en erkenning te komen. Het beeld van de leerling is in de regel consistent, juist omdat hij in verschillende omgevingen durft te laten zien wie hij is en wat hij kan. In een omgeving waar creatief denken gestimuleerd wordt, wordt deze leerling goed zichtbaar.

In onderstaand overzicht staat op welke wijze deze leerlingen vanuit meerdere perspectieven worden ervaren en gezien, en welke manieren signalen van hun talenten en prestaties kunnen opleveren.

Perceptie door volwassenen en peers	Identificatie: Signalen (h)erkennen
<ul style="list-style-type: none"> • Bewonderd en geaccepteerd • Gezien als capabel & verantwoordelijk door de ouders • Hebben positieve invloed • Succesvol in verschillende omgevingen • Psychologisch in balans • Positieve relaties met peers 	<ul style="list-style-type: none"> • Gesprekken • Portfolio's • Getoonde prestaties • Producten • Gewonnen prijzen • Nominaties • Gestandaardiseerde testcores • Creativiteitstests

Suggesties voor adequate ondersteuning thuis en op school

Ook al wekt de autonome leerling de indruk het allemaal zelf wel te kunnen, toch zal de omgeving, ouders en school, ook in deze leerling moeten blijven investeren. Dit betekent vooral ruimte geven, stimuleren, de blik verruimen, de relatie verdiepen, feedback geven, en niet tegenhouden. Kortom faciliteren in mogelijkheden die leiden tot onbegrensd leren.

Ondersteuning thuis	Begeleiding op school
<ul style="list-style-type: none"> • Zorg ervoor dat je nabij bent voor het kind, ook op school & in de sociale omgeving • Zorg voor mogelijkheden die gerelateerd zijn aan interessegebieden en passie • Sta vrienden van allerlei leeftijden toe • Neem belemmeringen (om iets te leren) in tijd en ruimte weg • Help hen een support team op te bouwen • Betrek hen bij je eigen passies als ouder • Betrek hen bij familie-overleg & besluiten • Luister • Sta hen niet in de weg en geef veel ruimte 	<ul style="list-style-type: none"> • Creëer ruimte voor het ontwikkelen van een langetermijn, geïntegreerd studieplan • Neem belemmeringen in tijd en ruimte weg • Bied diverse, onderling samen-hangende, verdiepingsmogelijkheden • Bied mentoraat en bemiddeling • Bied een grote verscheidenheid aan opties om te versnellen • Wijk af van gebruikelijk schoolbeleid en regels • Geef hen ruimte, rem niet af • Maak de nadelen van succes bespreekbaar en ondersteun hen om hiermee te gaan

Aangepast succesvol

De aangepaste, succesvolle leerling levert goede prestaties, maar presteert niet naar eigen vermogen. Er is daarom sprake van relatief onderpresteren. Deze leerling is perfectionistisch ingesteld en wil graag "succesvol" blijven.

Hierdoor worden risico's vermeden en kan deze leerling zich afhankelijk opstellen van volwassenen, bijvoorbeeld door (onnodig) bevestiging te zoeken van de leerkracht om zeker te weten dat iets "goed" is en om te voorkomen dat er fouten gemaakt worden. Deze leerling is erg gevoelig voor en gericht op het voldoen aan verwachtingen van anderen.

Als deze leerling niet gestimuleerd wordt om te gaan met uitdagingen boven het beheersingsniveau (de zone van naaste ontwikkeling), bestaat het risico op het ontwikkelen van faalangst en onderduikend gedrag.

Kenmerken van de aangepaste succesvolle leerling

De aangepaste succesvolle leerling is gevoelig voor verwachtingen van de omgeving en wil hier graag aan voldoen. De leerling is vooral bezig om anderen tevreden te stellen en bevestiging van anderen te ontvangen.

De leerling is perfectionistisch ingesteld en wil het graag goed doen. Het perfectionisme wordt gevoed door het behalen van goede prestaties. Dit staat onbevangen groei en het (durven) 'leren van fouten' in de weg. Hun uitdaging ligt daarom in het durven aangaan van 'risicovol leren' dat gericht is op groei en onafhankelijkheid.

Gevoelens en houding	Gedrag	Behoeften (aan)
<ul style="list-style-type: none"> • Inschikkelijk • Afhankelijk • Goed academisch zelfbeeld • Faalangstig • Extrinsieke motivatie • Kritisch over zichzelf • Werkt voor een cijfer • Onzeker over de toekomst • Krijgt graag bevestiging • Heeft fixed mindset over intelligentie 	<ul style="list-style-type: none"> • Presteert en bereikt doelen • Zoekt goedkeuring en bevestiging van de leraar • Vermijdt risico's • Perfectionistisch • Doet niet meer dan gevraagd • Accepteert & conformeert zich • Kiest veilige activiteiten • Haalt goede cijfers • Wordt een consument van kennis 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitgedaagd worden • Zwakke kanten leren zien • Risico leren nemen • Assertiviteitsvaardigheden leren • Creativiteit ontwikkelen • Growth mindset ontwikkelen • Zelfkennis verbeteren • Onafhankelijke studievaardigheden aanleren

Profielen van leerlingen

Tips bij het (h)erkennen van de aangepaste succesvolle leerling

Bij de aangepaste, succesvolle leerling wordt het relatieve onderpresteren niet altijd gezien als ontwikkelpunt, juist omdat deze leerling zich verregaand aanpast en weinig anders vraagt dan bevestiging. Leraren willen wel 'een hele klas vol met dit soort leerlingen'.

In onderstaand overzicht staat op welke wijze deze leerlingen vaak worden gezien, vanuit het perspectief van anderen en welke manieren van identificatie signalen kan opleveren die bijdragen aan herkenning en erkenning van deze leerlingen.

Perceptie door volwassenen en peers	Identificatie: Signalen (h)erkennen
<ul style="list-style-type: none"> • Geliefd bij leraren • Bewonderd door peers • Over het algemeen geliefd bij en geaccepteerd door ouders • Men overschat hun capaciteiten • Men gelooft dat zij er op eigen kracht wel komen (zonder hulp van anderen) 	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik veel diverse criteria • Cijfers en schoolprestaties • Gestandaardiseerde testscores • Individuele intelligentietests • Nominatie door leraren, ouders en/of peers

Suggesties voor adequate ondersteuning thuis en op school

Omdat bij de aangepaste, succesvolle leerling het onderpresteren niet als een ontwikkelpunt wordt ervaren door de omgeving, en de leerling geneigd is niet meer te doen dan gevraagd, wordt deze leerling vaak over het hoofd gezien. Begeleiding is juist nodig om de leerling uit de comfortzone te halen en van leren te gaan houden.

In onderstaand overzicht worden suggesties gegeven voor de ondersteuning die thuis geboden kan worden en voor gewenste vormen van begeleiding die de school zou kunnen bieden.

Ondersteuning thuis	Begeleiding op school
<ul style="list-style-type: none"> • Durf los te laten • Bied onafhankelijkheid • Geef ruimte om eigen keuzes te maken • Laat nieuwe, risicovolle ervaringen opdoen • Sta negatieve gevoelens (stress, verdriet) bij het kind toe • Bekrachtig het vermogen van het kind om met uitdagingen om te gaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Versneld en verrijkt curriculum • Leerstofinkorting bijv. door vooraf toetsen • Tijd voor een persoonlijk curriculum • Activiteiten die de leerling uitdagen om de comfortzone te komen • Ontwikkeling van vaardigheden voor onafhankelijk leren • Bied verdiepingsmogelijkheden • Mentoraat • Coaching in growth mindset • Geef tijd voor samenwerken met peers

Onderduikend

De onderduikende leerling doet alles om niet op te vallen en ondermijnt hiermee het belang van de ontwikkeling van zijn of haar begaafdheid. De leerling vermijdt uitdagingen, is erg onzeker en faalangstig. In de perceptie van deze leerling is het halen van hoge prestaties en tegelijkertijd sociaal geaccepteerd worden onverenigbaar. De onderduikende leerling is zoekend naar sociale acceptatie en wisselt in vriendschappen, maar heeft moeite om hierin echt zijn plek te vinden, weet niet goed wat hij/zij zelf eigenlijk zou willen en streeft dan ook vrijwel geen eigen doelen na.

Deze leerling past zich te veel aan en kan mede hierdoor psychosomatische klachten ontwikkelen (hoofdpijn, buikpijn). Er bestaat een risico dat deze leerling zich verder terugtrekt, depressief wordt en uiteindelijk uitvalt in het onderwijs door gebrek aan een reëel perspectief op de eigen mogelijkheden.

Kenmerken van de onderduikende leerling

Een onderduikende leerling neemt graag 'de kleur van het behang aan', maar komt juist daardoor steeds verder van zichzelf af te staan. Hij wil niet opvallen, wil geen uitzonderingspositie, wil geen ander werk doen dan andere leerlingen, maar hij wil juist bij de groep horen. Dit kunnen wisselende groepen zijn. Die sociale acceptatie staat zo voorop dat het ten koste gaat van de eigen ontwikkeling zowel als persoon als qua mogelijkheden.

De behoefte aan stimulering van de eigen ontwikkeling staat centraal en begint bij het zien en accepteren van de kwaliteiten van de leerling. Deze leerling heeft aanmoediging en activering nodig die gericht is op autonomie en anders mogen zijn.

Gevoelens en houding	Gedrag	Behoeften (aan)
<ul style="list-style-type: none"> • Zoekt sociale acceptatie, wil 'ergens' bij horen • Voelt zich onzeker • Voelt zich onder druk staan • Bekritiseert zichzelf en anderen • Voelt zich schuldig en/of onveilig • Onzeker of hij recht op zijn emoties heeft • Verminderd gevoel van zichzelf (eigen identiteit) • Heeft ambivalente, tegenstrijdige gevoelens over prestaties • Betreft maatschappelijke problemen en conflicten op zichzelf en internaliseert ze • Kan gedrag gericht op prestatie zien als verraad aan eigen sociale groep 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwaardeert de eigen begaafdheid onder, dingt er op af op of ontkent deze • Valt uit bij deelname aan verrijkingsprogramma's • Wijst uitdagingen af • Verandert regelmatig van peergroep • Heeft wisselende vriendschappen, blijft hierin zoekend • Heeft (vrijwel) geen band met de leraar of de klas • Is onzeker over welke richting hij zelf op wil • Wil geen ander werk doen dan andere kinderen 	<ul style="list-style-type: none"> • Ruimte om keuzes te maken • Leren conflicten expliciet te maken • Leren af te stemmen • Leren van regels te veranderen • Netwerk van begaafde peers • Ondersteuning en aanmoediging bij ontwikkeling van talenten • Rolmodellen die groeps culturen overbruggen • Rolmodellen uit verschillende culturen • Zelfbegrip & zelfacceptatie ontwikkelen • Gehoord worden door anderen

Profielen van leerlingen

Tips bij het (h)erkennen van de onderduikende leerling

Omdat een onderduikende leerling in ieder geval op school niet laat zien wat hij kan, zal er geen herkenning zijn langs de weg van opvallende manifestatie. Dat betekent ook dat de meeste klasgenoten deze leerling niet als talentvol beschouwen.

Goede observaties in 'terloopse' situaties kunnen wel signalen geven van talent en capaciteiten. Ook ouders kunnen vaak de bijzondere kenmerken benoemen, omdat deze leerlingen thuis nog wel laten zien wat zij denken, willen en kunnen. Ook 'in het verleden behaalde' prestaties kunnen signalen afgeven.

Perceptie door volwassenen en peers	Identificatie: Signalen (h)erkennen
<ul style="list-style-type: none"> • Gezien als leiders of worden niet (h)erkend • Gezien als gemiddeld en succesvol • Ervaren als meegaand • Gezien als rustig/ verlegen • Gezien als risicovermijdend • Gezien als iemand die stand kan houden en sterk is 	<ul style="list-style-type: none"> • Gesprekken met de leerling • Nominatie door ouders en/of leraren • Wees voorzichtig met nominatie door peers • Getoonde prestaties • Creativiteitstests • Non-verbale intelligentietests

Suggesties voor adequate ondersteuning thuis en op school

De ondersteuning thuis en op school zal zich richten op het zeer fundamentele aspect dat een ieder mag zijn die hij is en wil zijn. Dat geldt voor de onderduikende leerling zelf evengoed als voor alle anderen in zijn omgeving.

Omdat deze leerling zelf geen nieuwe, op groei gerichte activiteiten en ervaringen zal opzoeken, moet de omgeving hem hierin voorgaan. Hij zal moeten ervaren dat groei goed voelt en dat je kunt laten zien wat je kan en wie je bent, zonder daarop te worden aangekeken, maar juist gewaardeerd. Het is belangrijk om in dit proces de eigenheid van de leerling niet uit het oog te verliezen, hem eigen keuzes te laten maken en het niet 'over te nemen'.

Ondersteuning thuis	Begeleiding op school
<ul style="list-style-type: none"> • Normaliseer hun gevoel van 'dissonantie': help ze te leren te handelen vanuit <i>eigen</i> behoeften en te vertrouwen op <i>eigen</i> gevoelens en gedachten • Help hun tolerantievermogen vergroten • Ondersteun bij studie & carrièreplanning • Zoek (samen) begaafde rolmodellen • Wees zelf een rolmodel voor een leven lang leren • Geef ruimte om eigen keuzes te maken • Neem de spanning weg bij het aangaan van nieuwe ervaringen: creëer ruimte voor het opdoen van verschillende ervaringen en reflecteer hierop met hen door dit bespreekbaar te laten zijn • Vergelijk niet met broers en zussen, of anderen • Laat zien hoe je (groeps)culturen kunt overbruggen • Bouw aan waardering en begrip voor culturele verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> • Voer open discussies over klassenverschil, racisme of sexerollen • Kader concepten als maatschappelijke verschijnselen • Leef voor hoe je (groeps)culturen kunt overbruggen • Creëer leeromgevingen waar de leerling zich thuisvoelt • Bied rolmodellen • Help hen bij het opzetten van supportgroepen • Geef directe instructie in sociale vaardigheden • Maak expliciet en ondersteun bij het eigen maken van vaardigheden die normaliter niet onderwezen maar impliciet wel verwacht worden • Geef informatie en bied ondersteuning bij de planning van opleidings- en beroepsmogelijkheden • Bespreek wat succes van je vraagt bijvoorbeeld durven leren, motivatie, inspanning, doorzetten • Maak ook de nadelen van succes bespreekbaar en ondersteun hen hiermee om te leren gaan

Uitdagend creatief

De uitdagende creatieve leerling is creatief en komt met bijzondere oplossingen of invalshoeken. Hij neemt scherp waar en ziet uitzonderingen (ook op regels). Hij staat kritisch tegenover beweringen en neemt niet zomaar iets aan (ook niet van de leerkracht). Deze leerling komt op voor eigen opvattingen en is eerlijk en (te) direct. In zijn werkwijzen en gedrag is hij inconsistent, waardoor hij wisselende resultaten haalt. Hij is competitief ingesteld en kan grote stemmingswisselingen laten zien. Deze leerling heeft behoefte aan erkenning van zijn sterke kanten, wil graag gezien worden, met name voor zijn creativiteit.

Wanneer deze leerling onvoldoende uitgedaagd wordt, zal hij geneigd zijn de leerkracht bezig te houden, bijvoorbeeld door clownesk gedrag.

Kenmerken van de uitdagende creatieve leerling

Deze leerling laat nadrukkelijk van zich horen op een manier die weliswaar creatief is, maar zelden direct bijdraagt aan de leersituatie en die vaak als uitdagend wordt ervaren. Wanneer dit clowneske of opstandige gedrag serieus genomen wordt, kan de leerling leren zijn creativiteit positief in te zetten en gewaardeerd worden voor zijn creativiteit.

Gevoelens en houding	Gedrag	Behoeften (aan)
<ul style="list-style-type: none"> • Zeer creatief • Verveeld en gefrustreerd • Wisselende zelfwaardering • Ongeduldig en defensief • Verhoogde gevoeligheid • Onzeker over sociale rollen • Kwetsbaar • Sterke motivatie om innerlijke overtuigingen te volgen • Wil onrecht recht zetten • Staat open voor het doordenken van vraagstukken die niet eenduidig zijn • Heeft veel energie 	<ul style="list-style-type: none"> • Laat impulsief gedrag zien • Daagt de leraar uit • Stelt regels en beleid ter discussie • Is eerlijk en direct • Is emotioneel labiel • Kan een slechte zelfcontrole hebben • Drukt zich op creatieve manier uit • Houdt vol in interessegebieden en passies • Komt op voor eigen overtuigingen • Kan in conflict raken met 'peers' 	<ul style="list-style-type: none"> • In verbinding gebracht worden met anderen • Tact, flexibiliteit, zelfbewustzijn en zelfcontrole leren (afstemmen) • Ondersteuning op gebied van creativiteit • Duidelijke afspraken d.m.v. contracten • Minder druk tot aanpassen • Interpersoonlijke vaardigheden leren om anderen te bekrachtigen • Strategieën leren om met mogelijke psychologische kwetsbaarheid om te gaan

Tips bij het (h)erkennen van de uitdagende creatieve leerling

De uitdagende creatieve leerling wordt zeer verschillend ervaren. Dit heeft mede te maken met de dynamiek en de grondhouding van degene die met hem te dealen heeft. Zo zal de ene leraar met hem kunnen 'lezen en schrijven', terwijl de andere leraar het gevoel heeft dat de leerling het voortdurend op hem heeft gemunt. Wanneer hij vervolgens 'onder 4 ogen' het gesprek aangaat met de leerling, dan blijkt de leerling het mooi onder woorden te brengen en alleszins invoelend. De leerling kan zich zelfs zeer berouwvol tonen, totdat hij, terug in de klas, weer hetzelfde uitdagende gedrag toont en de lachers op zijn hand weet te krijgen. Hij ontlokt graag discussies. Ook thuis kan het gebeuren dat de ene ouder de juiste snaar weet te raken en hem kan stimuleren in zijn sterke kanten, terwijl het met de andere ouder voortdurend botst en deze zich steeds uitgedaagd voelt.

De (h)erkenning van deze leerling schuilt in het zien van zijn sterke kanten, zijn creativiteit, en daar vervolgens een beroep op doen. Die sterke kanten zijn niet altijd zichtbaar, omdat zijn werkwijzen inconsistent zijn en vaak op effect gericht. Een creativiteitstest kan de talenten zichtbaar maken. Ouders, medeleerlingen en volwassenen buiten het gezin zien de kwaliteiten vaak wel.

Perceptie door volwassenen en peers	Identificatie: Signalen (h)erkennen
<ul style="list-style-type: none"> • Niet geliefd bij leraren • Beschouwd als opstandig • Betrokken in machtsstrijd • Creatief • Problemen met discipline • Peers zien hen als gemakkelijk en onderhoudend • Men wil hen veranderen • Men ziet hen niet als begaafd • Men onderschat hun succes • Men wil dat zij zich aanpassen 	<ul style="list-style-type: none"> • Zoek uit op welke manieren deze leerling creatief is (o.a. dmv gesprek) • Gebruik domeinspecifieke objectieve metingen • Focus op creatief potentieel i.p.v. prestaties

Suggesties voor adequate ondersteuning thuis en op school

De begeleiding van de uitdagende leerling richt zich op het ontwikkelen van zijn sterke, creatieve kanten. Verveling moet ingeruild worden voor uitdagende leeractiviteiten waarbij de leerling zelf keuzes kan maken. Daarnaast zal de leerling moeten leren hoe meer rekening te houden met de ander; anderzijds zal aan de leerling ruimte gegeven moeten worden en zal er af en toe een oogje dicht geknepen moeten worden in geval van irritant gedrag. Hij is zeer gebaat bij het positief ondersteunen van eigen doelen en keuzes.

Ondersteuning thuis	Begeleiding op school
<ul style="list-style-type: none"> • Respecteer hun eigen doelen • Tolereer hogere niveaus van afwijkend gedrag • Sta hen toe interesses/ passies na te streven • Doe gewenst gedrag voor • Organiseer familieactiviteiten • Deel je vertrouwen in hun mogelijkheden met hen • Bekrachtig hun sterke kanten • Onderken psychologische kwetsbaarheden en kom in actie indien nodig 	<ul style="list-style-type: none"> • Creëer tolerantie • Beloon nieuw denken en nieuwe invalshoeken • Plaats hem bij passende leraren • Directe en heldere communicatie • Sta gevoelens toe • Geef domeinspecifieke training • Sta non-conformisme toe • Koppel leerling aan begripvolle mentor • Geef directe instructie in interpersoonlijke vaardigheden • Coach in doelgericht kiezen en handelen

Dubbel bijzonder

Deze "dubbel bijzondere" leerling laat naast kenmerken van begaafdheid ook kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen zien. Wanneer de gesignaleerde problemen op de voorgrond staan, worden begaafdheidskenmerken vaak onvoldoende (h)erkend. Andersom kan het ook zijn dat een eventueel leerprobleem niet onderkend wordt door sterke compensatiemogelijkheden als gevolg van de (hoog)begaafdheid. Deze leerling werkt inconsistent, presteert gemiddeld of minder, verstoort en is chaotisch.

Hoewel een leer- of gedragsstoornis oorzaak kan zijn van gesignaleerde problemen, kan ook een gebrek aan (h)erkenning van de mogelijkheden van deze (hoog)begaafde leerling de oorzaak zijn van afwijkend gedrag of tegenvallende prestaties. Er bestaat dan een risico dat deze leerling onjuist gelabeld wordt en hiermee inadequaat ondersteund wordt in de ontwikkeling van zijn talenten.

Kenmerken van de dubbel bijzondere leerling

Deze leerlingen ervaren al jong een disharmonie in zichzelf waarbij bij de ene leerling de belemmerende factoren de boventoon voeren, bij een ander de kwaliteiten. Hoe dan ook voelt de leerling zich door die dubbele bijzonderheid vaak gefrustreerd, 'dom' en niet begrepen, hetgeen zich kan uiten in problematisch gedrag.

Wanneer de kwaliteiten wel gezien worden en bekrachtigd worden, dan blijft compensatie voor de belemmerende factoren nodig. De leerling zal moeten gaan (blijven) geloven in zijn mogelijkheden. In de praktijk betekent dat vaak heel hard werken.

Gevoelens en houding	Gedrag	Behoeften (aan)
<ul style="list-style-type: none"> Aangeleerde hulpeloosheid Intense frustratie en woede Stemmingswisselingen Gevoelig voor ontmoediging Moet werken om mee te kunnen Gebrekkig/ zwak academisch zelfbeeld Ziet zichzelf niet als succesvol Weet niet waar hij bij hoort 	<ul style="list-style-type: none"> Maakt gemakkelijk contact Laat inconsistent werk zien Lijkt een gemiddelde leerling of beneden gemiddeld Lijkt op jongere leerlingen in sommige aspecten van sociaal en emotioneel functioneren Kan storend zijn Kan niet-taakgericht zijn Goed probleemoplossend vermogen Gedragsproblemen Denkt in concepten / ideeën Houdt van nieuwigheden Houdt van complexiteit Is ongeorganiseerd Heeft een (relatief) trage informatieverwerking Kan moeite hebben met omgang met begaafde peers 	<ul style="list-style-type: none"> Accent op sterke kanten Strategieën leren om met bepaalde situaties / belemmeringen om te gaan Ontwikkelen van vaardigheden Voortdurende monitoring op bijkomende stoornissen, of (kenmerken van) leer- en/of gedragsproblemen Leren volharden en doorzetten Omgeving waarin sterke kanten ontwikkeld kunnen worden Leren voor zichzelf op te komen

Profielen van leerlingen

Tips voor het (h)erkennen van de dubbel bijzondere leerling

Deze leerlingen worden vaak onderschat en niet herkend. In het meest gunstige geval vallen zij op door patronen van enerzijds steeds minder presteren en anderzijds juist talenten laten zien. Wanneer er een vermoeden bestaat dat het een dubbel bijzondere leerling is, dan is vaak alsnog een breed onderzoek nodig waarbij vooral gekeken wordt naar de manier waarop hun kwaliteiten de ontwikkeling kunnen versterken.

(H)erkenning vindt vaak plaats door leraren en andere volwassenen die ervaring hebben met onderpresteren en/ of leer- gedragsproblemen in combinatie met hoge intelligentie.

Perceptie door volwassenen en peers	Identificatie: Signalen (h)erkennen
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft (te) veel aanpassingen nodig • Wordt vreemd gevonden • Hun capaciteiten worden onderschat • Beschouwd als hulpeloos • Worden niet als begaafd gezien • Worden ervaren als leerlingen die veel structuur nodig hebben • Alleen hun onvermogen wordt gezien 	<ul style="list-style-type: none"> • Metingen van huidige functioneren in de klas • Prestatietests • Methodegebonden toetsen (assessments) • Bekijk prestaties over een langere periode • Zoek naar patroon van afnemende prestaties in combinatie met aanwijzingen voor superieure capaciteiten • Baseer je niet (slechts) op analyse van sterk uiteenlopende resultaten op subtesten van een intelligentietest, maar kijk breder

Suggesties voor adequate ondersteuning thuis en op school

Enmaal (h)erkend, zal de begeleiding altijd tweezijdig geïntendeerd moeten zijn: sterke kanten bevorderen en stimuleren, compenseren waar nodig. Deze leerlingen hebben vaak begeleiding nodig om hun hulpeloosheid af te leren en weer voor leren en ontwikkeling te durven gaan. Samen realistische doelen stellen en ondersteuning voor zelfregulatie en sterker worden is heel belangrijk. Plaatsing in een programma voor begaafde leerlingen kan de leerling heel erg helpen om een positief zelfbeeld op te bouwen.

Ondersteuning thuis	Begeleiding op school
<ul style="list-style-type: none"> • Focus op de sterke kanten • Help tegelijkertijd tegelijkertijd zwakke kanten/ onvermogen te compenseren • Ontwikkel de wil om te slagen • (H)erken & bekrachtig begaafdheid en capaciteiten • Daag uit daar waar hij sterk in is • Zorg voor mogelijkheden om risico te nemen en buiten de gebaande paden te gaan • Ga uit van de mogelijkheid van WO of HBO • Bemiddel op school • Zorg voor gezinsbetrokkenheid • Voed op wat betreft zelfcontrole • Leer hoe je realistische doelen stelt en bereikt 	<ul style="list-style-type: none"> • Geef prioriteit aan uitdagen daar waar de sterke kanten liggen • Versnelling op de sterke gebieden • Tref voorzieningen ter compensatie voor de leerproblemen • Onderzoek de vraag 'wat is nodig voor dit kind om hier succesvol te kunnen zijn?' • Geef directe instructie in strategieën voor zelfregulatie • Laat tijd doorbrengen met begaafde peers • Leer voor zichzelf op te komen • Leer (smart)doelen te stellen

Risicoleerling (drop-out)

De risicoleerling is creatief en over het algemeen erg gevoelig. Deze leerling loopt risico om als *drop-out* niet meer deel te kunnen/willen nemen aan het (reguliere) onderwijs. Hij is niet gemotiveerd voor schoolse taken en zoekt buitenschoolse uitdaging om zijn interesses te volgen.

Deze leerling geeft blijk van een negatief zelfbeeld: isoleert of verwaarloost zichzelf, verstoort situaties, bekritiseert zichzelf en anderen, voelt zich snel aangevallen of afgewezen.

De drop-out is een absolute onderpresteerder (presteert gemiddeld of minder) en heeft baat bij alternatieve leerervaringen. Deze leerling is op school slechts nog fysiek aanwezig, maar voelt en toont zich niet echt betrokken, of neemt zelfs onregelmatig deel aan het onderwijs. Er is een risico dat deze leerling uiteindelijk (zonder diploma) het onderwijs verlaat.

Kenmerken van de risicoleerling (drop-out)

Deze leerling wordt in de schoolse situatie gekenmerkt door negatief gedrag: hij verzet zich tegen alles wat met school te maken heeft, uit dit als zodanig en steekt zijn energie in het niet-presteren. Vaak vertaalt dit negatieve gedrag zich naar de thuissituatie en uit zich in oppositioneel en onverantwoord gedrag. Ook kan het gebeuren dat hij zichzelf verwaarloost.

De positieve kenmerken van begaafdheid laten zich steeds minder zien, zowel voor de leerling zelf als voor de omgeving. Alleen hobby's (zoals muziek en computer) genereren nog positieve energie en maken talenten zichtbaar.

Gevoelens en houding	Gedrag	Behoeften (aan)
<ul style="list-style-type: none"> • Rancuneus en boos • Depressieve gevoelens • Roekeloos en manipulatief • Gebrekkig / zwak zelfbeeld • Defensief • Onrealistische verwachtingen • Voelt zich niet geaccepteerd • Verzet zich tegen autoriteit • Niet gemotiveerd voor beloningen die door leraren bedacht zijn • Een subgroep is antisociaal 	<ul style="list-style-type: none"> • Creëert crisissen en verstoort situaties • Zoekt spanning ('thrill seeking') • Wil werken voor de relatie • Neemt onregelmatig deel aan onderwijs, sport e.d. • Volgt buitenschoolse activiteiten die zijn interesse hebben • Lage schoolprestaties (gemiddeld of onder gemiddeld) • Kan zichzelf isoleren • Vaak creatief • Bekritiseert zichzelf en anderen • Levert inconsistent werk 	<ul style="list-style-type: none"> • Veiligheid en structuur • Een andere omgeving als alternatief • Een individueel programma • Confrontatie en verantwoordingsplicht • Alternatieven • Professionele counseling • Richting en korte termijndoelen

Profielen van leerlingen

Tips bij het (h)erkennen van de risicoleerling (drop-out)

Actuele schoolse prestaties zullen geen houvast voor (h)erkenning geven. Wel is er in het gunstigste geval een grillig patroon te herkennen, gesteld dat hij zich nog wel inzet voor specifieke, meest creatieve, schoolse activiteiten waar eigen keuzes gemaakt mogen worden. Prestaties die geleverd worden in een niet schoolse setting, een portfolio, prestaties op bepaalde subtesten van intelligentietests en creativiteitstest laten wel vaak talenten zien.

Door de omgeving wordt vaak alleen nog het negatieve gedrag ervaren. Men maakt zich zorgen, is boos of kan zelfs bang zijn voor de leerling. Het is nodig door het negatieve gedrag heen te prikken. Door in een gesprek met de ouders het levensverhaal terug te halen, worden vaak de bijzondere, positieve kanten van deze leerling zichtbaar.

Perceptie door volwassenen en peers	Identificatie: Signalen (h)erkennen
<ul style="list-style-type: none"> • Volwassenen kunnen boos op hen zijn • Peers zijn veroordelend • Gezien als 'iemand in de problemen' of onverantwoordelijk • Gezien als opstandig • Anderen hebben soms angst voor hen • Anderen kunnen ongerust zijn om hen • Volwassenen voelen zich machteloos over hoe hen te helpen 	<ul style="list-style-type: none"> • Individueel afgenomen intelligentietests • Hoge prestaties op subtesten • Gesprekken • Audities • Non-verbale intelligentietests • Nominatie door ouders en/of leraren

Suggesties voor adequate ondersteuning thuis en op school

Het is essentieel voor ouders en school om te blijven vertrouwen op de potentiële talenten van deze leerlingen en dit met hen te delen. Ook is het belangrijk om in contact te blijven. Daar ligt immers de ingang bij de leerling om weer 'de weg omhoog' aan te durven gaan: zij willen vaak nog wel werken voor de relatie.

Ouders hebben regelmatig gezinsbegeleiding nodig; goede communicatie tussen ouders en school is essentieel. Vaak moet er intensieve, externe begeleiding gerealiseerd worden, zijn traditionele wegen weinig effectief en moeten leerervaringen geboden worden buiten de klassensituatie om. Begeleiding heeft pas een kans van slagen wanneer de leerling zelf betrokken is bij zijn eigen, uit te zetten, pad. In geval van onverantwoord gedrag, moeten grenzen worden aangegeven en kan (groeps)therapie nodig zijn.

Ondersteuning thuis	Begeleiding op school
<ul style="list-style-type: none"> • Zoek begeleiding voor gezin • Vermijd machtsstrijd • Toon betrokkenheid voor buitenschoolse activiteiten • Stel vast of er sprake is van gevaarlijk gedrag • Blijf in gesprek en beschikbaar • Spreek aan op verantwoordelijkheid • Beperk straffen tot het minimum • Stel vertrouwen in hun vermogen obstakels te overwinnen en deel dit met hen • Blijf investeren in de relatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Houd de verwachtingen op peil en stel niet naar beneden bij • Laat diagnostisch onderzoek doen • Bied niet-traditionele studievoordigheden • Bied verdiepingsmogelijkheden aan • Mentoraat en coaching • Volwassenenonderwijs (VAVO) • Coaching m.b.t. schoolloopbaan • Huisbezoeken • Bevorder veerkracht • Bespreek alternatieve mogelijkheden • Blijf pleidooi voeren ten gunste van de leerling en blijf zoeken naar alternatieven

Bijlage 3:

Vershil meerbegaafde en hoogbegaafde leerlingen

Er is een verschil tussen meerbegaafde en hoogbegaafde leerlingen. Hieronder is dit uiteengezet in een tabel. Deze tabel doet geen recht aan alle kenmerken van een leerling, maar het kan wel helpen om een inschatting te maken. Een meerbegaafd kind (ook wel hoogintelligent genoemd) wordt gezien als een slim persoon, die goede cijfers haalt, terwijl een hoogbegaafd kind ook gezien kan worden als een 'vreemd' iemand die zich wat afzondert van de groep.

Meerbegaafde leerling	Hoogbegaafde leerling
Weet de antwoorden	Stelt de vragen
Is belangstellend	Is nieuwsgierig
Is aandachtig	Is geestelijk en lichamelijk betrokken
Heeft goede ideeën	Heeft wilde, aparte ideeën
Werkt hard	Lijkt te spelen maar heeft goede resultaten
Beantwoordt de vragen	Gaat de discussie aan op details, wijdt uit
Zit in de top van de groep	Is de groep voorbij
Luistert belangstellend	Laat sterke emoties en meningen zien
Leert makkelijk	Weet het al
Heeft 6 tot 8 herhalingen nodig	Heeft 1 tot 2 herhalingen nodig
Begrijpt hoe ideeën in elkaar zitten	Creëert ideeën
Houdt van omgaan met leeftijdsgenoten	Geeft voorkeur aan ouder gezelschap
Begrijpt de bedoeling	Trekt conclusies
Werkt opdrachten uit	Zet opdrachten uit
Vindt school leuk	Vindt leren leuk
Neemt kennis op	Speelt met kennis
Technisch	Uitvinder
Kan goed onthouden	Kan goed inschatten
Houdt van stapsgewijze informatie	Gedijt op complexiteit
Is aandachtig	Is scherpe observator
Is tevreden met wat hij/zij leert	Is zeer kritisch op zichzelf

Tabel overgenomen uit "Eerste hulp bij hoogbegaafdheid" door Marian Plat, www.slimvaardig.nl, 2016, blz. 25.

Meerbegaafde leerlingen hebben een andere onderwijsbehoefte dan hoogbegaafde leerlingen. Dit verschil in onderwijsaanpassing wordt uiteengezet in hoofdstuk 3.

Bijlage 4:

Intakeformulier IKC De Triangel

Beste ouders/verzorgers,

Uw zoon of dochter zal over een paar maanden starten op IKC De Triangel. Wij hopen op een fijne en leuke schooltijd voor uw kind bij ons op school.

Wij willen u vragen om onderstaand formulier voor ons in te vullen. Op deze manier kunnen wij ontdekken wat uw kind nodig heeft en hoe we hem/haar zo goed mogelijk kunnen begeleiden in zijn/haar ontwikkeling. Uw antwoorden op dit formulier dienen als uitgangspunt voor het intakegesprek waar de leerkracht u voor zal uitnodigen.

Wij willen u vragen om dit formulier uiterlijk op aan ons te retourneren. In de envelop vindt u een extra envelop die aan de school gericht is, met daarop een postzegel. Uiteraard kan terugsturen ook via de mail: c.vijverberg@opoz.nl

Persoonsgegevens:

Naam leerling: 0 jongen 0 meisje	
Geboortedatum:	
Adres:	
Postcode en plaats:	
Telefoonnummer thuis:	
Mobielnummer:	
Noodnummers:	
E-mail adres:	

Gezinssamenstelling:	
Peuterspeelzaal/kinderdagverblijf bezocht?	0 Ja 0 Nee
Hoeveel dagdelen?	
Is dit een VVE peuterspeelzaal?	0 Ja 0 Nee
Naam peuterspeelzaal/kinderdagverblijf: Telefoonnummer:	
Geeft u aan school toestemming om contact te leggen met de peuterspeelzaal of het kinderdagverblijf?	0 Ja 0 Nee

Inleiding:

Om uw kind straks goed op te kunnen vangen op onze school, willen we u de volgende vragen stellen. Hiermee proberen we een goed beeld te krijgen van de ontwikkelingsmogelijkheden van uw kind.

Wat kan uw kind goed?

Wat vindt uw kind leuk om te doen?

Wat verwacht u als ouder van de leerkracht?

Waar moet de leerkracht rekening mee houden bij uw kind?

Algemene ontwikkeling:

Zijn er bijzonderheden met betrekking tot de zwangerschap en/of geboorte?

Zijn er bijzonderheden met betrekking tot de peutertijd?

Zijn er bijzonderheden met betrekking tot de gezondheid ? (ziektes, ongevallen, specialist bezocht, handicap, allergie, medicijngebruik)

Hoe verloopt het dagelijks leven van uw kind? (zoals eten/drinken, slapen, zindelijkheid overdag/'s nachts)

Heeft uw kind op dit moment extra ondersteuning (bv logopedist, fysiotherapeut etc).

Zintuiglijke ontwikkeling:

Zijn er bij uw kind bijzonderheden (geweest) met betrekking tot:

Ogen en gezichtsvermogen

Oren en het gehoor

Motorische ontwikkeling:

Welke zaken kunt u noemen met betrekking tot:

Grof motorische ontwikkeling (bewegen in babytijd, kruipen, leren lopen, steppen, fietsen, evenwicht, snel vallen/stoten)

Fijne motorische ontwikkeling (oog-handcoördinatie, tekenen, kleuren, puzzelen, klein materiaal vastpakken, knippen, knoopjes vastmaken, gebruik van bestek)

Cognitieve ontwikkeling:

Zijn er bij uw kind bijzonderheden (geweest) met betrekking tot:

De belangstelling van uw kind voor de dingen om zich heen

De manier en het gemak waarop uw kind dingen leert en onthoudt (kleuren, namen, liedjes)

De manier en het gemak waarop uw kind zich kan concentreren of met iets bezig kan zijn

Spraak- en taalontwikkeling:

De spraak- en taalontwikkeling (eerste woordjes 10-12 maanden; twee-woordzinnen: 20 maanden; zin met meerdere woorden: 30 maanden)

Spreekt uw kind goed verstaanbaar?

Kan uw kind goed onder woorden brengen wat hij/zij bedoelt?

Wat vindt u van de woordenschat van uw kind in vergelijking met andere kinderen?

Wordt er thuis een andere taal of een dialect gesproken (zo ja welke)?

Komen er in uw gezin of familie lees- of spellingsproblemen/ dyslexie voor?

Sociaal- emotionele ontwikkeling:

Hoe gaat uw kind om met anderen?

Omgang van uw kind binnen het gezin (ouders, broers/zussen)

Omgang van uw kind met andere kinderen en volwassenen (leeftijdsgenoten, oudere kinderen)

Hebben er ingrijpende gebeurtenissen plaatsgevonden? (ongeluk, sterfgeval, ziekenhuisopname, echtscheiding, ernstige ziekte familielid/kennis, dood huisdier)

Persoonlijkheid:

Hoe zou u uw kind willen omschrijven, meerdere antwoorden mogelijk:

0 rustig	0 open
0 druk	0 geremd
0 bezig	0 chaotisch
0 opgewekt	0 gespannen
0 impulsief	0 nieuwsgierig
0 jaloers	0 afwachtend
0 spontaan	0 flexibel
0 beweeglijk	0 onzeker

0 leergierig	0 koppig
0 initiatiefrijk	0 zet door als iets niet lukt
0 geeft snel op	0 aanhankelijk
0 rijke fantasie	0 driftig
0 geduldig	0
0 aandachtvragend	

Zelfredzaamheid:

Hoe zou u de zelfstandigheid van uw kind willen omschrijven:

Wat kan uw kind al zonder hulp?

0 jas dichtdoen	0 schoenen uit en aantrekken
0 schoenen vastmaken	0 aankleden
0 eten	0 zonder morsen drinken
0 naar het toilet gaan	0
0	0

Wat vindt u leuk om thuis met uw kind te doen?

0 voorlezen	0 samen knutselen
0 samen puzzels maken	0 samen koken/bakken
0	0

Vragen die u wil stellen tijdens het intakegesprek:

--

Naam ouders/verzorgers:

Handtekening:

Bijlage 5:

Test van Goodenough (menstekening)

(Bron: <https://expertgroepontwikkelingsvoorsprong.nl/wp-content/uploads/2020/03/menstekening.pdf>)

BIJLAGEN BIJ DE SIGNALERINGSINSTRUMENTEN

Bijlage 2 | Uitwerking test van Goodenough; de Menstekening

De menstekening

De proef van Goodenough (Goodenough-Harris 1963) is oorspronkelijk opgezet om de mentale mogelijkheden van een kind (3 tot 13 jaar) op een snelle en eenvoudige manier na te gaan. Uit vergelijkend onderzoek is gebleken dat deze test dit voor 50 tot 75 procent daadwerkelijk betrouwbaar meet. De test geeft tegelijk een beoordeling van het ruimtelijk lichaamsbeeld van een kind.

Instructie

Aan het kind wordt gevraagd om een mens te tekenen. Verwijs nadrukkelijk niet naar poppetjes of bekenden, want dan wil het kind wellicht een exacte weergave tekenen. Geef aan dat het niet gaat om mooi of foutloos. Het maakt niet uit hoe lang het kind erover doet. Geef geen verdere aanwijzingen.

Beschrijf bij de interpretatie wat je ziet

Het kan zijn dat een kind motorisch nog niet in staat is een mens te tekenen maar als je met het kind de tekening nabespreekt wel veel kennis laat zien over het menselijk lichaam.

Gaat een kind niet uit zichzelf aan de gang, spoor het dan aan. Geef aan dat het voor jou niet belangrijk is of het kind alles al precies op zijn plek kan tekenen of dat de tekening een perfecte weergave is van de mens zoals wij die kennen. Maak voor jezelf al wel een aantekening dat het kind niet uit zichzelf begint.

Als het kind er wel toe in staat is maar niet begint omdat het zelf vindt dat het niet goed genoeg kan tekenen, dan is dat een duidelijke aanwijzing voor een ontwikkelingsvoorsprong. Verleid het kind om toch die tekening te maken en geef aan dat hij later mag uitleggen wat hij bedoeld had te tekenen. Misschien zijn die streepjes die in jouw ogen nergens op lijken wel de ribben van een mens. Kan een kind van bijna 4 dat benoemen, dan is dat een aanwijzing dat het kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft. Dat geldt ook voor andere lichaamsdelen waarvan je nog niet verwacht dat een kind van die leeftijd ze kent. Mis je belangrijke dingen, vraag er dan gerust naar. Misschien heeft het kind wel geen haar getekend omdat het aan zijn kale opa dacht, of wilde het echt alleen de mens tekenen en niet invullen met blonde, donkere of krullende haren.

Wat heb je nodig?

Een grijs potlood en een paar vellen papier.

Normering

Voor elk onderdeel dat het kind tekent krijgt het 1 punt. Aan de hand van de puntentelling in de normeringstabel op pagina 51 is te zien op welk niveau het kind tekent. Loopt het kind een jaar of meer voor op deze normering, plaats dan een uitroepteken.

BIJLAGE 2 BLAD 1 | TEST VAN GOODENOUGH

Elementen:	PUNT
1. Hoofd	
2. Beide benen of één 'en profiel'	
3. Beide armen. Vingers alleen is niet voldoende, behalve als er ruimte tussen de vingers en het lijf is gelaten, alsof er armen zouden moeten zitten	
4. Romp, in één of 2 dimensies (lijn of buik)	
5. De lengte van de romp is groter in afmeting dan de breedte	
6. Schouders duidelijk aangegeven	
7. Armen en benen aan een willekeurig punt van de romp of aan de hals bevestigd	
8. Armen en benen op de juiste plaats aan de romp bevestigd	
9. Hals	
10. De omtrek van de hals vormt een voortzetting van die van het hoofd, de romp of beide samen	
11. Eén of beide ogen	
12. Neus	
13. Mond	
14. Neus en mond door twee lijntjes aangegeven	
15. Neusgaten	
16. Haren	
17. Haren beter weergegeven dan door een verbreding van het hoofd of een golvende lijn	
18. Aanduiding van kleren (knopen of hoed)	
19. Twee ondoorzichtige kledingstukken (hoed, broek, jas bijvoorbeeld)	
20. Volledig ondoorzichtige kleding (mouwen, broekrand)	
21. Vier of meer duidelijk te onderscheiden kledingstukken (broek, trui, schoenen, jas, hoed)	
22. Vak- of uniformkleding zonder fouten	
23. Vingers aan beide handen of aan de enig zichtbare hand	
24. Het juiste aantal vingers aan beide handen of aan de zichtbare hand	
25. De verhouding tussen de lengte en de breedte van de vingers is juist. De vingers wijken uiteen	
26. De duim is van de overige vingers te onderscheiden door de stand en de lengte	
27. Handen van vingers en arm te onderscheiden	
28. Eén of meer gewrichten van de armen is/zijn aangegeven	
29. Eén of meer gewrichten van de benen is/zijn aangegeven	
30. Afmeting van het hoofd is niet groter dan de helft en niet kleiner dan een tiende van de romp	
31. Lengte van de armen niet tot aan de knieën reikend	
32. Lengte van de benen niet kleiner dan die van de romp en niet groter dan twee maal de lengte van de romp	
33. De lengte van de voeten is groter dan de hoogte	

BIJLAGE 2 BLAD 2 | TEST VAN GOODENOUGH

Elementen:		PUNT
34.	De lengte van de voeten bedraagt minder dan een derde van de lengte van het been en meer dan een tiende van de totale lengte van het been	
35.	Beide benen en armen hebben twee dimensies	
36.	Hiel	
37.	Uitdrukking van motorische coördinatie in de lijnen van de omtrek (het harmonisch samenwerken van de verschillende lichaamsdelen bij het weergeven van een bepaalde beweging)	
38.	Idem in die van de gewrichten	
39.	Idem in die van de omtrek van het hoofd	
40.	Idem in die van de omtrek van de romp	
41.	Idem in die van de omtrek van benen en armen	
42.	Idem in de symmetrie van het gelaat	
43.	Oren	
44.	Juiste stand en afmeting van de oren	
45.	Details van de ogen. Wenkbrauwen, wimpers of beide	
46.	Pupillen aangegeven	
47.	Afmeting van de ogen. Lengte groter dan de hoogte	
48.	De blikrichting van het oog komt in de plaatsing van de pupil en 'en profil' weergegeven gelaat of in de vorm van het oog (cirkelsector) tot uitdrukking	
49.	Kin en voorhoofd duidelijk aangegeven	
50.	Kin duidelijk van de onderlip gescheiden	
51.	Hoofd, romp en voeten 'en profil'	
52.	Foutloos profiel	
TOTAAL		

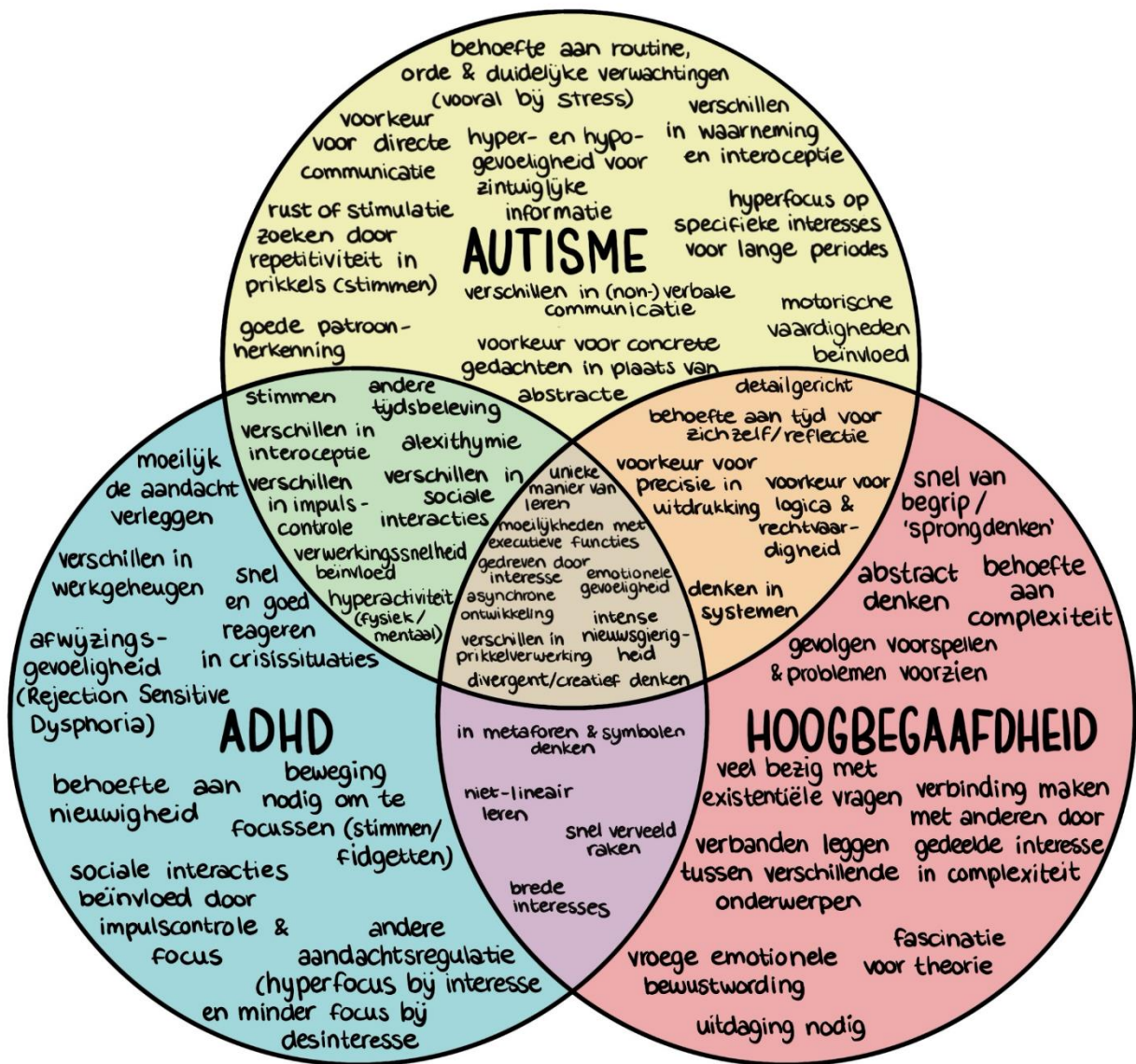
Normeringstabel:

Het aantal punten correspondeert met de kalenderleeftijd van een gemiddeld kind.

Punten	Leeftijd	Voorsprong	☐ ja ☐ nee
2	→ 3	Opmerkingen:	<div style="background-color: #FFD700; padding: 2px;">Goodenough ruimte voor het plaatsen van een UITROEPTOKEN</div>
6	→ 4		
10	→ 5		
14	→ 6		
18	→ 7		
22	→ 8		
26	→ 9		
30	→ 10		
34	→ 11		
38	→ 12		
42	→ 13	<div style="background-color: #FFD700; padding: 2px;">Tekening v.d. maand ruimte voor eventueel later plaatsen van een UITROEPTOKEN</div>	

Bijlage 6:

Vennediagram overeenkomsten en verschillen tussen ADHD, autisme en hoogbegaafdheid
 (Bron: <https://www.mentaalklassikaal.com/venndiagram>)

Vertaling: Mentaal Klassikaal

Illustratie: klairtje.nl

Bron: Katy Higgins Lee, MFT, Tending Paths